

Poštnina plačana v gotovini

5-6

P POPOTNIK

ČASOPIS ZA SODOBNO PEDAGOGIKO

LETO 1938-39

LETNIK LX

IZHAJA MESEČNO — LETNA NAROČNINA DIN 50.—

VSEBINA

I. 1. Vojko Jagodič: II. balkanski kongres za varstvo otrok. — 2. Makso Pirnik: Mladinska glasbena kultura od l. 1918. do 1938. — 3. F. H.: Ali bi ne bili potrebni tudi vzgojni načrti? — 4. Miloš Ledinek: Beseda o pozitivnem znanju v sodobni šoli.

II. 1. D. Julij Kontler: Ne »Tednik«, nego »Delovnik«. — 2. Mena Aleksič: Listje pada ... — 3. Leo Pibrovec: Teža zraka in zračni pritisk.

III. 1. »Kritiki« v slovo in spomin. — 2. Zaključna beseda o »Kritiki«.

IV. 1. O pevskem pouku. — 2. Podporno društvo za duševno zaostale otroke v Baselu. — 3. Božjast (epilepsija). — 4. Film in samomori dijakov. — 5. Šolski film na Poljskem. — 6. »Motorizacija« srednjih šol. — 7. Za učitelje — kulturne delavce. — 8. Glavni vzrok podivjanosti mladine. — 9. Kako naj se mladina vede doma in na cesti. — 10. Učiteljski tipi. — 11. Usposobljenostni izpiti za učitelje čeških šol za abnormalno deco. — 12. Skrb za šolsko zdravstvo na Norveškem. — 13. Pregled šol v Nemčiji. — 14. Strelski šport v nemških srednjih šolah. — 15. Najljubša predmeta angleških srednješolcev. — 16. Umetnostna vzgoja na Angleškem. — 17. Telesna vzgoja na angleških vseučiliščih.

V. 1. Pedagoška Jugoslavija. — 2. »Roditeljski list«. — 3. Angela Vode: Spol in usoda. — 4. Biblioteka »Budučnost«. — 5. »Razori«. — 6. Jerica Kozina: Igralna šola. — 7. V. Spindler: Dr. Ivan Dečko in njegova doba.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Quousque tandem, Catilina...? Tako nas vprašujejo mnogi, ki so nam poslali rokopise za naš list, pa njih prispevki do sedaj še niso zagledali belega dne. Na to vprašanje odgovarjamo: Jubilejni članki so nam pobrali toliko prostora v listu, da smo morali vse ostalo gradivo odložiti za poznejše številke. Če je bila jubilejna številka »Popotnika« po vsebini in obsegu obilnejša, je bila to izjema, ne smemo pa pozabiti, da je za vse ostale številke določen zmanjšan obseg kakor za prejšnje letnike. Če bomo tekočemu letniku kakor lanskemu lahko dodali še eno tiskovno polo — kredit za to je na razpolago — bo s tem omogočeno, da pride postopoma še v tem letniku ves uporabljivi material na vrsto. Ponovno prosimo torej cenj. sodelavce, naj še nekoliko potrpe in naj nam radi neljubega zastoja, ki vsako leto po višji sili nastaja v našem poslovanju, ne odpovedo zvestobe. Včasih je urednik še sam kaj malega napisal, a sedaj to opušča, ker si noče naprtiti očitka, da sam sili v ospredje, »drugemu pa ne pusti do sape in ga ljubosumno odriva«. (»Kritika« str. 57). Razmere pri »Popotniku«, kolikor se tičejo prostora, se tako dolgo ne bodo izboljšale, dokler list ne bo izhajal zopet v prejšnjem obsegu. *Hic Rhodus...!*

»POPOTNIK« izhaja mesečno in stane na leto 50 din, polletno 25 din, četrletno din 12-50; posamezni zvezki stanejo 5 din.

NAROČNINO IN REKLAMACIJE sprejema uprava listov Jugoslovenskega učiteljskega združenja — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

ROKOPISI naj se pošiljajo na naslov: Senkovič Matija, oblastni šolski nadzornik v pokoju, Maribor, Korošičeva ulica 7.

Glavni in odgovorni urednik Metod Kumelj. — Izdajatelj Jugoslovensko učiteljsko združenje — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani. Odgovarja Metod Kumelj. — Tiska Učiteljska tiskarna (predstavnik Francé Štrukelj). Vsi v Ljubljani.

VOJKO JAGODIČ:

II. BALKANSKI KONGRES ZA VARSTVO OTROK

Od 1. do 7. oktobra l. leta se je vršil v Beogradu II. balkanski kongres za varstvo otrok, ki ga je na iniciativo »Union Internationale de Secours aux Enfants a Geneve« organizirala in izvedla Jugoslovanska Unija za zaščito otrok. Kongresa so se udeležile predvsem balkanske države, t. j. Jugoslavija, Bolgarija, Grčija in Turčija, poleg teh pa so sodelovale na kongresu tudi ostale evropske države in sicer Romunija, Madžarska, Nemčija, Italija, Poljska, Anglija, Francija in Združene države Sev. Amerike ter naknadno še Češkoslovaška.

Kongres si je zastavil predvsem dve temi in sicer: 1. o zaščiti vaškega otroka in 2. o formaciji medicinsko-socialnega osebja na vasi. Kakor je to običaj, je zasedal v sekcijah, na katerih so zastopniki omenjenih držav podajali in pretresali svoja poročila in predloge. Glede na obširni in vsebinsko pestri delokrog kongresa ni mogoče, podati v kratkem poročilu stanje zaščite vaškega otroka, ki ima v vsaki državi drugačno lice in različne specifične nacionalne probleme, kakor jih ima vsaka država brez dvoma tudi glede formacije medicinsko-socialnega osebja na vasi. Ti problemi so v zvezi s celotno socialno, gospodarsko in kulturno ter prav posebej z zdravstveno stopnjo, odn. organizacijo omenjenih držav, kar je zelo dobro razvidno iz referatov, odn. obširnih poročil, ki so izšli v obliki kongresnih zbornikov.¹

Naloga kongresistov je bila, da na podlagi dosedanjih ugotovitev o stanju zaščite kmečkega otroka v posameznih balkanskih državah ugotove skupne potrebe v tem pogledu in da izrazijo zahteve ter določijo program za tozadevno delo, ki naj bi bil vsem balkanskim državam v osnovi enak.

Motivi, ki so privedli kongres do tega, so bili sledeči:

1. Razvoj dosedanje mladinske zaščite je v pretežni večini napredoval le v večjih središčih držav, predvsem v mestih, medtem ko je podeželsko ljudstvo bolj ali manj postavljeno ob stran in je delovanje mladinske zaščite med njim znatno, če ne skoro povsem zaostalo. Ker pa predstavlja kmečko prebivalstvo v vseh balkanskih državah pretežno večino in tvori zato najvažnejšo življenjsko silo narodov, je pač nujno potrebno, da se prav kmečki mladini posveti največja pozornost za njen duševni in telesni razvoj. Vprašanje družine, stanovanj, mladinsko zaščitnega zakonodajstva, mladinsko zaščitnih ustanov, zdravnikov, zaščitnih sester, otroških negovalk, babic in prostovoljnih delavcev je postalo vedno bolj pereče za kmečko prebivalstvo.

¹ La Protection de l'Enfance rurale. La formation du Personnel Medico-Social. Beograd, Atene, Sofija, Carigrad. 1938.

2. Poleg tega pa je bilo vse doseganje prizadevanje v tem pogledu nesistematično in brez enotnih smernic. V zaščitnem vprašanju kmečke mladine je zlasti v poslednjem desetletju stopilo v ospredje toliko medsebojno nasprotnih si mnenj, da se je pokazala prav pereča potreba po strokovnih navodilih, odnosno po objektivnih principih, ki naj bi se jih mladinsko zaščitni delavci, bodisi javni ali zasebni, morali držati pri izvajanju svojega dela.

Če si skušamo nekoliko pobliže ogledati vprašanje zaščite kmečkega otroka v balkanskih državah, potem bi morali o zaključkih kongresa povedati tole:

Izboljšanje življenja kmečkega otroka je odvisno od splošnih zdravstvenih pogojev na vasi, kar pa zopet zavisi od stopnje prosvitljenosti najširših ljudskih slojev in njih blagostanja. Zato je kongres postavil kot osnovo mladinsko zaščitnemu delu zdravstveni, kulturni in gospodarski nivo vasi. Za tozadevno smotno delo pa je potrebno podrobnejše raziskavanje omenjenih življenjskih pogojev vasi. Tozadevno nalogo naj prevzamejo statistična in poskusna središča, ki so se v nekaterih državah že osnovala in dosegaajo prav lepe uspehe.

Takoj za vsem tem stoji vprašanje: Kako ohraniti duševno in telesno zdravje družine. Za vzgojo matere v higienskem in splošnem pogledu prihajajo v poštev obiski zaščitnih sester po domovih, posvetovalnice za matere, dojenčke in male otroke, propaganda, potujoče razstave in tečaji. Nič manj važna ni vzgoja očeta, ki bi moral biti aktiven povsod, kjer koli gre za dobrobit otroka. Zato naj bo vzgoja otrok že od vsega začetka taka, da se bodo, ko postanejo sami starši, zavedali dolžnosti do svojih otrok. Najtesneje z zdravjem družine pa je povezano vprašanje doma, stanovanja, o katerem je kongres bil mnenja, da bi se dalo doseči v tem pogledu izboljšanje z malimi spremembami, odn. brez velikih materialnih izdatkov.

Ne samo pri nas, marveč tudi v drugih državah je aktualno vprašanje mladinsko zaščitnega zakona, ki naj bi jasno določil dolžnosti občin in države, ki jih imata do otrok, ter zagotovil potrebna denarna sredstva. Kongres je bil mnenja, da bi bilo mogoče priti do sredstev s posebnimi davki, n. pr. z letnim davkom v višini enodnevnega zaslužka vsakega prebivalca (Bolgarija je to izvedla z velikim uspehom), z davkom na zakonske pare brez otrok, z davkom na dediščino, na luksus, na alkohol itd. Poleg tega pa je seveda tudi potrebno sodelovanje države, samoupravnih teles, cerkve in zasebnih organizacij, iniciativo pa naj prevzame mladinsko zaščitna zveza.

Kongres je smatral za glavne vzroke visoke otroške umrljivosti neznanje najosnovnejših pravil otroške higiene kakor tudi pomanjkanje splošne higiene v družini, pomanjkanje zdravniške pomoči in javnih higienskih naprav na kmetih ter slabo gospodarsko stanje. Zato bi bil potreben za vsakih 5000 prebivalcev vsaj en zdravstveni dom, ki naj bi združil zdravniško in socialno delo. Zdravnik in zaščitna sestra bi morala biti za delo v takem domu strokovno izobražena. Normalni porod naj se izvrši doma in to pod ustrezajočimi higienskimi in materialnimi pogoji. Vsaka občina z do 2000 prebivalci bi morala imeti vsaj po eno babico. Za patološke primere porodov naj bi bil omogočen hiter prevoz v porodnišnico.

Glede preprečevanja nalezljivih boleznij je bil kongres mnenja, da naj se na vasi izvede vakcinacija proti tuberkulozi z B S G.

Strokovno kontrolo okuženih otrok naj bi opravljali zdravniki in zaščitne sestre. Zdravljenje spolnih bolezni naj postane obvezno in brezplačno, od bodočih zakoncev pa naj se zahteva spričevalo, da sta zdrava. Obstojče zakonske odredbe, ki omogočajo zdravljenje bolnih otrok, se morajo v vseh primerih tudi izpolnjevati. Prav tako je tudi potrebno, da se pri vseh splošnih bolnicah zgradi dovoljno število otroških oddelkov, kjer pa le-ti že obstajajo, naj se njihova uprava in organizacija službe postavita na sodobne temelje.

Pedagoško socialni principi zahtevajo, da se vaškim otrokom olajša in omogoči posejanje šole. Potrebna je organizacija šolskih kuhinj, domov za one otroke, ki stanujejo daleč od šole, učencem naj se dajejo učila, pa tudi potrebna obleka, če je nimajo, brezplačno. Za šole prosti čas so potrebna igrališča, počitniške kolonije, knjižnice, čitalnice, delavnice itd.

Pravno socialni princip zahteva za sirote, zapuščene in nezakonske otroke generalna varuštva z nalogo, da poiščejo primerenih skrbnikov, nezakonske očete in zagotove plačevanje alimentov. Za otroke je bolje, da se odgajajo v tuji družini kakor pa v otroškem domu, toda samo pod pogojem, da so pod strogim in stalnim nadzorstvom in da se misli tudi na njihovo zaposlitev, ko bodo odrasli.

Do takih zaključkov je prišel kongres v pogledu splošne, predvsem socialne zaščite otrok in mladine. Posebej za formacijo medicinsko socialnega osebja pa so bili njegovi najvažnejši zaključki podani v tej smeri:

Če se postavimo na stališče, da je ohranitev življenja in zdravja matere in otroka osnovna poteza vsake zaščite, potem je jasno, da je poleg preskrbe zadostnih stvarnih sredstev nujno potrebno tudi zadostno število izšolanega medicinsko socialnega osebja. Organizacija šolanja tega osebja pa ne more biti v vseh balkanskih državah enaka, marveč mora biti to šolanje v skladu z dobljenimi izkustvi, z zakonodajstvom in uredbami o organizaciji medicinsko socialnega osebja balkanskih držav.

Toda vkljub temu morajo veljati za balkanske države te splošne smernice:

Otroška medicina in porodništvo se morata postaviti na medicinskih fakultetah v nastavne predmete prvega razreda. Zgrešeno je misliti, da je za kmečko prebivalstvo dober povprečni zdravnik. Za deželo so potrebni specialisti, zlasti za otroško medicino in porodništvo. Otroška medicina in porodništvo ne bi smeli imeti samo kliničen, marveč tudi higienski karakter. Univerzitetni študij in praktični staž iz otroške medicine in ginekologije ne smeta ostati v mejah kliničnega področja, marveč ga je treba razširiti tudi na individualno in socialno higieno matere in otroka. Zdravniki si bodo pridobili naklonjenost ljudstva in dosegli popoln uspeh samo takrat, če bodo dobri pediatri in ginekologi in če bodo uspešno zdravili bolne.

Poleg zdravnikov prihajajo v poštev one zaščitne sestre, ki imajo teoretično in praktično znanje za vse vrste medicinsko socialnega dela. Zato morajo razpolagati z obširnimi temeljnimi znanjem individualne in socialne higiene in zaščite otroka. Zato pa je jasno, da morajo biti ti predmeti jedro šolanja takih polivalentnih zaščitnih sester.

Zahteve za zaščitno sestro, ki naj bi bila svetovalka ljudstvu, morajo biti glede na njeno predhodno izobrazbo take, da mora končati srednjo šolo z maturo, imeti pa mora tudi ustrežajočo prirodno inteligenco, značaj, veselje do dela in ljubezen do poklica. Celokupno strokovno šolanje mora trajati tri leta.

Za otroške negovalke naj bi se izobraževala predvsem kmečka dekleta. Po dovršeni izobrazbi bi kot take prišle predvsem v poštev za privatno službo in za nego otrok v ustanovah. Šolati se morajo samo v onih domovih, ki so pod strokovnim vodstvom. Želeti pa je, da bi se čim več tako izobraženih deklet vrnilo na svoje domove, kjer naj bi kot poročene žene in matere postale tudi praktične propagatorke otroške higijene med kmečkim prebivalstvom.

Če pomislimo, da je večina prebivalstva balkanskih držav kmečkega stanu, je tudi povsem jasno, da največ otrok rode kmetice. Za zmanjšanje števila mrtvorojenih kakor tudi pri porodu umrlih žena je treba urediti vprašanje b a b i c. Vprašanje pravilnega šolanja babice kakor tudi zagotovitve njihove eksistence terja v vseh balkanskih državah nujno rešitev. Da se dobi potrebna garancija za moralno kvaliteto in se zagotovi stik s kmečkim prebivalstvom, naj bi se tudi babice jemale predvsem iz vrst kmečkega prebivalstva. Tej važni nalogi bi mogle zadoščati samo kmečke žene, ki imajo ustrezačo prirodno inteligenco, čeprav so dovršile samo ljudsko šolo.

V enoletnem šolanju bi moral prevladovati predvsem praktični program, v prvi vrsti porodništvo (higiena noseče žene in normalni porod, za patološki porod sta potrebna zdravnik in porodnišnica), nato nega in hrana dojenčka, kratek pregled medicinsko socialne otroške zaščite zlasti glede na socialno, gospodarsko in pravno pomoč, n. pr. socialno zavarovanje, zaščitna akcija za matere in otroke, generalno varuštvo itd. Poleg vsega tega so potrebne praktične vaje pri porodih kakor tudi ponovni kratki tečajji za že absolvirane babice zaradi izpopolnitve njihovega znanja.

Ali more zaščitna sestra opravljati delo babice, odnosno babica delo zaščitne sestre? Ne! Že iz gornjega je razvidno, da se naloge obeh, čeprav so v mnogih pogledih enake, diferencirajo in izpričujejo zahtevo, da se oba poklica ne združujeta v isti osebi. Delovna področja obeh so tako velika in pomembna, da bi nikakor ne kazalo, preobremenjevati ne ene, ne druge. Da je pa nujno potrebno, da se obe medsebojno podpirata, o tem pa ni dvoma, toda tudi za medsebojno pomoč je potrebno predhodno znanje.

K medicinsko socialnemu osebju bi mogli prišteti tudi p r o s t o v o l j n e delavce, ki so neprecenljive vrednosti in velikega pomena. Tudi zanje so potrebni tečajji, ki se morajo prilagoditi vrsti njihove delavnosti in stopnji šolske izobrazbe kakor tudi event. izkušnjam, ki so si jih že pridobili. Tako izpopolnjevanje je priporočljivo za vodeče člane dobrodelnih udruženj, za vaške učitelje, duhovnike, občinske odbornike itd. Najplodnejši bi pač bili tečajji za vaške učiteljice, ki naj bi se za mladinsko zaščitno delo med ljudstvom pripravljale že na učiteljskih, na katerih bi bila zelo potrebna uvedba otroške higijene in otroške zaščite kot obveznih predmetov.

II.

V smislu do sedaj podanih smernic je razpravljal II. balkanski kongres za zaščito otrok. Bilo bi pa na vsak način zanimivo, če to, kar sem tukaj navedel, skušamo na kratko še enkrat pregledati glede na organizacijo mladinske zaščite v S l o v e n i j i. Ugotoviti moram namreč sledeče:

V razvoju slovenske mladinske zaščite opazamo, da se je v zadnjih petih letih močno preorientirala. Meščansko plat njenega pojmovanja je pričela zamenjavati splošno ljudska, ki vedno bolj zahteva, da se pozornost mladinsko zaščitnega dela obrne tudi na kmete. Utemeljitev za to so dovolj tehtne, saj je slovenska mladinsko zaščitna razstava v okviru istega kon-

gresa pokazala to dovolj jasno. Obenem s to preorientacijo se je pojavila tudi zahteva po strokovnem vodstvu in sistematičnem delu. Ta zahteva je bila čisto naravna posledica slovenske življenjske bilance, ki je pokazala negativen rezultat prav v pogledu življenjske sile slovenskega naroda. Torej lahko čisto mirno zaključimo, da je šel razvoj slovenske mladinske zaščite do danes v prav skladnem koraku z naprednimi narodi. Da smo v vsem, kar nam je nudil II. balkanski kongres, na tekočem, o tem pričajo tudi naslednje ugotovitve:

Težnja za sociografskimi raziskavanji se stopnjuje. Gonilna sila za to je želja po spoznavanju lastnega naroda. Danes razpolagamo kvalitetno in tudi kvantitetno z bogatim gradivom, ki postaja osnova za bodoče mladinsko zaščitno delo. Vloga statističnih in eksperimentalnih središč so prevzeli zdravstveni domovi, šole in razne mladinsko zaščitne institucije. Njihovo delo bo treba le izpopolniti. Potujoče razstave imamo, prirejamo tečaje in tudi sistematična vzgoja otrok za njihove bodoče naloge je v zarodku, le da gre vse to mnogo prepočasi in brez globljih potez. Vprašanje stanovanj se je pričelo z asanacijo slovenske vasi, ki jo vodi Higijenski zavod. Zdravstvene domove imamo, le da ne pride na vsakih 5000 prebivalcev po eden, marveč šele na vsakih 50.000, je pa v njih združeno zdravniško in socialno delo. Imamo nekaj zdravnikov in zaščitnih sester, ki so specializirani, toda premalo. Ali naj se vrše normalni porodi doma ali v bolnici, je odprto vprašanje. Nimamo še dovoljnega števila babic, kakor tudi ni preskrbljen za patološki porod prevoz v bolnico. Preprečevanje nalezljivih in spolnih bolezni je pomanjkljivo, prav tako zdravljenje bolnih otrok in število otroških oddelkov po bolnicah. Pedagoško socialnim principom nismo zadostili do minima, prav tako tudi ne pravno socialnim, manjka nam otroških zdravnikov po deželi, pogojev za šolanje in nameščanje zaščitnih sester, otroških negovalk, rešeno ni babiško vprašanje, prav tako pa tudi nimamo nobene možnosti za pravilno izšolanje prostovoljnih delavcev. Zakon in skrb za dovoljna sredstva je zadeva države, toda na vse to bi morali biti pripravljeni, da ne bodo specialne slovenske zadeve ostale na cedilu.

III.

V zvezi s kongresom se je priredila tudi mednarodna mladinsko zaščitna razstava v prostorih beograjskega velesejma, na kateri so sodelovale vse spredaj omenjene države, po večini vsaka v svojem paviljonu, odn. v za to oddeljenem prostoru. Razstava je bila prva te vrste v Jugoslaviji in je imela velik pomen ne samo za našo državo, marveč za vse sodelujoče, saj je bilo samo na ta način mogoče medsebojno primerjanje, spoznavanje, kritika in priznanje. Razstava ni bila samo propagandnega, marveč predvsem študijskega, odn. znanstvenega značaja. Po zadnjih pripravah se je stvar sicer nekoliko spremenila v škodo svojemu prvotnemu namenu, toda v korist pretežni večini obiskovalcev. Vkljub temu pa ali morda celo zaradi tega je dosegla svoj namen. Poudarjeni zunanji učinek, ki je bil v škodo pravi vsebini, je vendarle tudi strokovnjaku in kritičnemu opazovalcu nudil toliko gradiva, da ga v naglici nikakor ni bilo mogoče pregledati. Potreben je bil čas, da je mogel človek prodrati v tajne prizadevanja balkanskih, pa tudi drugih evropskih narodov za nje pomladek, za boljše bodočnost novih rodov.

Od balkanskih držav prednjači na mladinsko zaščitnem polju Bolgarija. Občudovanja je vredna njena širokopoteznost, njeno razumevanje in njena organizacija, ki jo izpričuje pri vsakem koraku. Ko gleda človek te ustanove in življenje v njih, ko gleda karte, ki ponazorujejo razpredenost

in organizacijo mladinske zaščite, se mu zdi, da bolgarski narod ne pozna zaprtek na tem polju, prav tako tudi ne stvarnih žrtev. Zasebna pobuda, ki deluje bolj ali manj pod državno kontrolo, v kolikor se tiče denarja, je razpredla svoje organizacijske mreže po vsej državi tudi v najbolj oddaljene vasi z geslom: družina za družino, vas za vas, ljudstvo za ljudstvo. Vkljub temu, da se je v Bolgariji to delo komaj pričelo, saj je staro jedva dobrih 10 let, se yendarle povsod opaža silovit napredek. Najbolje pač označuje njihovo mladinsko zaščitno prizadevanje to, da so napravili pravcat naskok na ohranitev življenjske sile naroda. Prav ta zadnja preventivna potenca, ki sta ji zasebna in javna pobuda tesno ob strani, vzbuja posebno pozornost ter daje dovolj jamstva za popoln uspeh.

V Romuniji je zaščita mladine v povojih. Brez predhodnih gospodarskih in socialnih reform ni mogoče storiti mnogo. Brez teh tudi ni mogoče dvigniti življenjske sile naroda. Romunija ima največjo umrljivost od vseh balkanskih držav in prav to jo najbolj obremenjuje. Grčija ima že svojo tradicijo. Ona koraka v pogledu mladinsko zaščitnih reform počasi. Človek ima vtis, da poizkuša in sproti izboljšuje, kar se je pokazalo kot slabo. Toda njihova organizacija ne gre tako do obisti, kot gre n. pr. bolgarska. Turčija se modernizira tudi v tem pogledu. Zaprepaščen je često opazovalec nad smelostjo turškega naroda, ki lomí stare predsodke kakor suho bilje in zasaja mesto njih mladike evropske modernizacije. Vedno znova se vračajo pionirji iz stare Evrope v moderno Azijo. Skoro uganka je, kako je bilo v tej deželi sploh mogoče tako temeljito zajeti preosnovo na polju mladinske zaščite.

Toda vkljub vsem prizadevanjem pa gredo vse mladinske zaščitne reforme vzporedno ali vsaj neposredno za gospodarskimi in socialnimi reformami. Vsaka balkanska država nudi v tem pogledu svojsko lice s čisto specifičnimi potezami, iz katerih se dajo prav lepo razbrati vse njihove moreče skrbi.

Jasno je, da so bile oči vseh inozemcev najbolj uprte v jugoslovansko razstavo. V ogromnem paviljonu so ločeno v zaključenih prostorih razstavili država, mesti Beograd in Zagreb, savska banovina, beograjska sekcija Unije za zaščito otrok in Slovenija. Oddelki so nudili prav pestro sliko in so se med seboj močno razlikovali, ne samo po zunanosti, marveč tudi po vsebini in načinu prikazovanja te vsebine, iz katere se je zrcalilo pojmovanje mladinske zaščite v posameznih predelih države sploh.

Če bi hotel po svoji vesti in veri objektivno kaj reči o naši jugoslovanski mladinski zaščiti, potem bi dejal, da ima državna zaščita trdo osnovo in premalo življenja. Medtem ko se je pri vseh drugih državah na razstavi (razen totalitarnih) manifestirala živa povezanost zasebne pobude z državo in občino, se je pri jugoslovanski opazila, tudi za oči, prevelika ločenost, odn. odrezanost le-te. Tista velika prirodna, v jedru zdrava sila ljudstva, pomagati ne samo svojemu, marveč še bolj tujemu otroku, se je videla kot ob strani stoječa, zbirajoča prostovoljne prispevke in sprejemajoča podpore. Medtem ko se hoče n. pr. beograjska občina izživljati v širokopoteznih načrtih, z jemanjem v obzir vse ono, kar je moderno in že drugje uvedeno, se ob njej cela armada raznih društev trudi z vsemi silami, da upraviči in potrdi svoj obstoj. Tako je bilo in ostaja njihovo delo tista tipična dobrodelnost, ki je brez sistema in metode, ki se kaže ob raznih božičnicah, obdarovanjih dece itd., ne more pa iz tega začaranega kroga v korak z zahtevami novejšega časa, ki terjajo zamenjavo pojmovanja mladinskega skrbstva kot zadeve zasebnikov s spoznanjem in prodorom zavesti, da je skrb za mladino zadeva celokupnega naroda, ki zahteva pri reševanju vseh

mladinsko zaščitnih problemov enotnih, strumnih in organiziranih akcij s sistematičnimi načrti in postavljanjem zdravih, moralnih osnov. Toda bilo bi napak misliti, da se tako pojmovanje mladinsko zaščitnega dela opaža samo tam, tako pojmovanje živi po vsej državi in igra ne malo vlogo ravno v komunalni zaščiti. Vsi, ki delajo na teh področjih, so si morali podati roke in ugotoviti, da je bila največja pozitivnost ravno v tem, da je prikazala različnost in pestrost pojmovanja in organizacije otroške zaščite, ki izvira iz nesistematičnega in površnega pojmovanja njenega dela. Medtem ko smo mi to ugotavljali, so nam inozemci čestitali na bogati bodočnosti in nam zavidali ogromne rezerve ter zakopane zaklade, ki jih bomo morali še dvigniti.

Od ostalih evropskih držav je prednjačila Češko slovaška. Njena naprednost in njeno prizadevanje sta znani. Nad vsem njenim delom lebde Masarykovi domovi v Krču kot simbol dovršenosti in popolnosti. Če velja za Čeha in Slovaka pri katerem koli prizadevanju to, da ni važna kvantiteta, marveč kvaliteta, potem velja to na mladinsko zaščitnem področju. Oni delajo racionalno. Bogastva njihove racionalne usmerjenosti n. pr. v pogledu rojstev sploh ni mogoče preceniti. Nemška šamblonsko izvedena organizacija skrbstva je nasproti češkoslovaški enostranska in je usmerjena odn. pojmovana s perspektive narodno socialistične ideologije. Isto je opaziti v fašističnem smislu pri Italiji. Medtem ko sta češkoslovaška in Bolgarija mnogo originalnejši in bliže našemu pojmovanju mladinske zaščite, ki vidi v vsakem, tudi pokvarjenem otroku celega človeka, ki mu je treba dati vse pogoje za zdrav duševni in telesni razvoj in ga vzgojiti tako, da bo po svojih najboljših močeh služil sebi in družbi. Francija je imela na razstavi zelo slabo gradivo, ki ni niti izdaleka pokazalo tega, kar ta država v resnici ima in premore. Isto velja tudi za Združene države Sev. Amerike.

Izjemo v vsakem pogledu, ne samo med jugoslovanskimi razstavljalci, marveč tudi med inozemci pa je tvorila razstava slovenske zaščite.

Če bi hotel na kratko označiti, kaj vse je vsebovala slovenska mladinsko zaščitna razstava, potem bi poudaril kot najvažnejše tole: kompletno življenjsko bilanco Slovenije po vojni z važnimi podrobnimi analizami, kompletno slovensko zdravstveno zaščito, kakor n. pr. slovensko babištvo od l. 1857., delovanje slovenskih porodnišnic in porodniških oddelkov, dalje otroške naselbine z detajlno analizo stanja koloniziranih, nastanek in razvoj mladinskih zdravstvenih ustanov, življenja v njih, detajlna specialna raziskavanja otroške prehrane, obleke, obutve, stanovanj, zaposlitve, počitka, učenja, zdravja, družin, brezdomcev, zdravstveni pregledi vajencev glede na poklic, zaposlitev, socialne razmere, delo banovine in občin, pregled finančnih sredstev, ki so jih porabile javne ustanove, pregled delovanja zasebne pobude, t. j. slovenskih mladinsko zaščitnih društev od njih ustanovitve do l. 1937., dalje slovenske zibelke, igrače, literatura, ilustracije itd. itd.

Njena najosnovnejša in najznačilnejša poteza je bila, da je prikazala svoj prostor v celotnem narodnem dogajanju, kako je namreč rasla od vseh početkov in si sčasoma vkljub vsem težkočam priborila tišči prostor, ki ga danes ima. Na razstavnem prostoru, ki je obsegal 670 m², je bil prikazan kos narodne zgodovine z vsemi svojimi svetlimi in temnimi stranmi. Na njej niso prevladovalе slike z otroškimi paradami, z razkošnimi in modernimi sanatoriji. Teh Slovenija do danes ni premogla. Vse one panoge mladinskega skrbstva, ki so terjale iz desetletja v desetletje pozornosti in delavcev, so bile po svojih preizkušnjah dodelane in skoro bi dejal, da so

okamenele. Ob vseh pozitivnih in negativnih straneh smo začutili očitek vesti, obenem pa smo skoro obstrmeli nad vrednostjo tega, kar smo Slovenci že imeli in še vedno imamo, lahko pa smo tudi videli in morali smo priznati, česa še nimamo, pa bi morali imeti. Vsak, ki se zanima za mladinsko zaščitna vprašanja ter pozna njihovo reševanje tudi drugod, je lahko opazil, da v slovenski mladinski zaščiti ni stremljenja po kopiranju tega, kar so uvedli drugod in morda niti ne preizkusili, marveč po zgrajevanju mladinsko zaščitnega dela, ki bazira na svojstvenih slovenskih gospodarskih, socialnih, kulturnih in zdravstvenih osnovah. Zato je razumljivo, da je upravičeno vzbujal pozornost ogromni statistični material, obdelan z najrazličnejših mladinsko zaščitnih področij.

Prvo slovensko mladinsko zaščitno razstavo je priredilo že l. 1900. splošno žensko društvo. Ta razstava je hotela vzbuditi zanimanje za vse tisto, kar se je dogajalo v svetu za izboljšanje življenja mladine. Druga razstava, ki so jo priredili l. 1937. na II. vseslovanskem pedološkem kongresu v Ljubljani, je bila I. slovenska mladinsko zaščitna razstava, ki je pokazala prve konkretnejše oblike novega stremljenja na mladinsko zaščitnem področju, tretja slovenska mladinska razstava pa je bila prva slovenska mladinsko zaščitna razstava, postavljena pred mednarodni forum. Pred 38 leti, ko je bila slovenska mladinska razstava prirejena od splošnega ženskega društva, smo se še plaho ozirali okrog, kaj bi in kako bi, pred nekaj leti in še posebej ob II. slovanskem pedološkem kongresu v Ljubljani smo že zbirali in urejali vse to, kar je živelo bogato in polno življenje, toda raztreseno in nič povezano, letos pa smo Slovenci poleg bilance svojega dela pokazali tudi program, obenem pa smo na mednarodnem kongresu dobili priznanje, da je slovensko mladinsko zaščitno delo pozitivno in pravilno. Tako si slovenska mladinska zaščita ob 20 letnici našega svobodnega življenja ne želi nič drugega kakor le to, da bi v 21 in vseh ostalih letih svobode mogla storiti svojo dolžnost: Ohraniti življenjsko silo naroda ter dati otrokom zraka, sonca in vsega, kar je potrebno za duševno in telesno zdravje ter s tem pravega, živega življenjskega optimizma.

MAKSO PIRNIK:

MLADINSKA GLASBENA KULTURA OD LETA 1918. DO 1938.

Močna življenjska dinamika, ki se je po vojni vse močneje javljala tudi pri nas na Slovenskem, je vedno glasneje poudarjala in zahtevala modulacijo političnega in socialnega reda. Nagli tempo kulturnega in ekonomskega razvoja je presenetil (ne v fiziološkem smislu) starega človeka, osmislenega v ostaline preteklosti in ga zmedel na politično-kulturni ravnini ter ga spričo novega načina življenja, prevrednotenja sveta čustev in razuma, speljal v kaos in ob sleherni orientacijo. Slovenski tvorec se je predal temu življenjskemu toku, ne da bi se količkaj harmonično in vzročno ubral, kajti premnogi tega ni niti zmožel, ampak so ga k temu največ prisilili osebni interesi. Tako se je torej mentaliteta našega ustvarjalca največ po sili novega čustva in ritma vsaj formalno uravnala z novimi političnimi in kulturnimi oblikami našega naroda, ki je pravilno sodojel modulacijo duševne arhitektonike življenja.

Naši glasbeni folkloristi so nadaljevali z vso doslednostjo in vztrajnostjo v folklorizmu. Tako je, postavim, Janko Žirovnik nadaljeval s predvojnimi izdajami in priredbami Narodnih pesmi II. 1919. in Narodnih pesmi III. 1921. Prav tako njegova kolega Ferdo Juvanec in Anton Kosi (Otroške pesmi 1928.), ki sta pisala v ponarodelem slogu. Na folkloriste se je simpatično naslonil v harmonizacijah iz enoglasja in dvoglasja v troglasje in se v folklori do temeljev razpisal Ciril Pregelj: 30 mladinskih zborov 1925. in 30 mladinskih zborov 1927. Nato v Nageljčkih 1926. in 1927., ki so jim sledili Nageljčki I. 1928., Nageljčki II. 1929., Nageljčki III. 1928., troglasni mladinski zbori 1928. in deloma v folklori napisani Mladozbori 1935. Zelo marljiv Pregljev sodelavec na tem polju je Luka Kramolec v svojih dveh Pesmaricah in Koroških narodnih pesmih 1938.

Novo politične meje in dinastično prenaslonilo, vse to je terjalo novih himen in priročnikov za nacionalne proslave. Tvorci za to so se takoj znašli in ustregli tej zahtevnosti; z Narodnimi himnami Fran Marolt 1919. in 1920. Njegov kolega Anton Kosi Molitev za slovanski rod 1921. in še Domo-vinski Vidovdan 1933. Isti avtor za Slomškove proslave: Slava tebi, Slomšek, škof! 1936. V ponarodelem slogu je napisal šolske proslave Anton Grum 1938. Leta 1929. je uredil Luka Kramolec Narodni praznik, 1935. Dobro srečo, mladi kralj!, 1938. pa 20 letnico Jugoslavije. Ciril Pregelj je napisal Čuvarje Jadrana 1938. Učiteljski pevski zbor (UPZ) je uredil priročnik Materinski dan 1938. Za šolske maše in proslave cerkvenega značaja so poskrbeli: Kramolec: Cerkevni ljudski napevi 1936. Maše: Breda Šček v dveh izdajah 1936., Alojzij Rozman 1936., Franc Venturini 1936. in Anton Grum 1938. Najboljša in kvalitetno neoporečna in reprezentativna je Pesmarica Stanka Premrla 1927. Premrl je napisal še dve Pesmarici 1920. in 1932. Kosi je prispeval Daj nam mir, Gospod! 1918. in Molitev za slovanski rod 1921. Variirane Božične pesmi je napisal Josip Pavčič 1928. in 1933. Ljubljanski frančiškani so izdali narodne in ponarodele Božične pesmi 1936. in 1938. Umetno Božično je prispeval Zorko Prelovec 1938.

Kulturno-politične razmere pri nas na Slovenskem niso dopuščale starejšim glasbenim pedagogom, na priliko, obema Maškoma, Nedvedu, Gerbiču in Foersterju, da bi se bili razvili, kakor bi sicer pričakovali, in da bi bili preoblikovali slov. glasb. duha do artističnega zenita evropskega formata, ampak so ostali z vsem talentom pri ozkem čitalniško provincialnem omizju. Njihove ideje sta izoblikovala in s sodobnimi dognanji preoblikovala njihova učenca in velika pedagoga Matej Hubad na Kranjskem in Hinko Družovič na Štajerskem. Oba sta z intenzivnim sodobnim dejstvom sogradila produktivno in reproduktivno mlad. glasb. umetnost do današnje višine. Hubad sam ni pisal glasb. pedag. knjig kakor postavim Družovič, ampak je izročil svoje misli svoji obilni generaciji in sodelavcem. Na priliko Pavel Kozina: Pesmarica I. in II. 1923. in isti Kozina: Pevska šola I. 1922. in Pevska šola II. 1923. Najboljšo Pevsko šolo je napisal Marko Bajuk 1922. Ferdo Juvanec je uredil Pevsko šolo Ivanke Negro-Hrastove 1924. Adolf Gröbming je napisal 1924. Osnovne pojme iz glasb. teorije. Družovič je svoja pedag. glasb. dognanja realiziral v Pesmaricah (II.) 1923., (III.) 1924., (I.) in (IV.) 1925. in še v Posebnem ukoslovju pevskega pouka 1927. Kot učitelj je Družovič vzgojil kader odličnih pobornikov mlad. pevske kulture; vprav ti so ustanovili 1937. Društvo pevovodij mlad. zborov na bivšem Štajerskem s sedežem v Slov. Konjicah, ki šteje danes nad 60 odličnih mlad. zborov. Društvo sistematično goji narodno, umetno in moderno slovensko pesem. Po določilih učnega načrta

za petje na srednjih in na ljudskih šolah itd. iz l. 1926. je napisal Kramolc Pesmarici 1932. in 1935., ki naj bi ustrezali sodobni pevski vzgoji mladine. Ta Pesmarica verno karakterizira našo uradno pevsko vzgojo in zanimiva je primerjava učnega načrta za petje (M. Trifunović) z učnim načrtom avstrijskega zakona 1869. Učna načrta se po zahtevah popolnoma ujemata.

Izmed vseh čitalničarjev se je po vojni najprej znašel, najbolj zbral in ubral, dasi je v temelju tradiciji zvest ostal, Emil A d a m i č. Ta močna stvariteljska osebnost, ki je v koncertni slog restavriral narodni melos, je mnogo pripomogla naši, v tem slogu napisani pevski literaturi do prve artistične višine. Svoja stvariteljska dognanja je vložil v svoj prvi povojni opus Mladinske pesmi 1922., posebno še v Kumarjevih Otroških pesmih 1924. Tako tvornostno linijo je logično razvijal v Albumu za mlade pevce v dveh zvezkih 1931. in v ediciji UPZ Mladini 1931. V takem slogu je napisal Pet otroških pesmi 1932. in pesmi v zagrebških Grlicah 1933./34. Adamičeva simpatična slogovna lahkotnost je privzgojila mnogo posnemalcev, ki seveda zdaleč ne dosegajo svojega mojstra in vzornika. Posrečene in dognane so pesmi Ivana G r b c a, ki se je prvič oglasil v Kumarju 1924. in nato v Grlicah 1933./34. V isti zbirki Kumarjevi 1924. je sodeloval priljubljeni Vinko V o d o p i v e c in pa pozabljeni Viktor Š o n c. Prav marljiva in uspešna v tem slogu je Breda Šček v svojih treh zbirkah, Kralj Matjaž in Pojmo spat 1935. ter Domovini 1938. Prav dobrih je šest pesmi (mladinskih) Ivana G r u d n i k a (Sprachmana) 1935., dasi niso nikdar na programih. V poslednjem času se skušajo uveljaviti s takim pisanjem Josip M i h e l i č: Album mladinskih pesmi 1938. in Radovan G o b e c: Mladina poje domovini 1938. V Pevcu 1934.—1936. se oglašata Ferdo S k o k in Josip Š t e r b e n c. Popolnoma je utihnil Alojzij M a v, ki je uspešno sodeloval v Kramolcu 1929.

Življenjski tok je zahteval na vseh kulturnih področjih nove vsebine in oblike. Vprav ta dinamika si je našla odličnega oblikovalca in zagovornika v velikem glasb. tvorcu in mislecu, Mariju K o g o j u. Njegove sodobne, samo kvalitetne pesmi, za tedanji zastareli okus neužitne in umetniško neprebavne, radi originalnosti prerevolucionarne, so izšle med drugimi avtorji v Kumarjevi zbirki Otroške pesmi 1924. V mladinski glasbeni svet je prinesel Kogoj širok in globok kozmopolitski kulturni obraz ter ga oblikoval s pravim otroškim srcem in z realnim zdravjem nove harmonije, sočne melodije in živega ritma. V nasprotju s čitalničarji je ustvarjal samo kvaliteto in nima epigonov. Kulturna škoda je, da mora čutiti vso tragiko kulturne indolence in infantilnosti slovenskega sveta in dasi živ, ne more v zvokih več govoriti, on, prvi Slovenec, svetovni genij. Ime Kogoj je stalno na programih progresivnih mladinskih zborov.

Po svoje so se usmerili Anton L a j o v i c in mladinski religiozni lirik Stanko P r e m r l v Kumarju 1924. Premrl še v Štirih ženskih zborih 1925. Njegov sotrudnik je bil rajni Hugolin S a t t n e r, resni tvorec, le malokdaj na programih, v Mladinskih pesmih 1931., v Treh mladinskih pesmih 1932. in Devetih mladinskih zborih 1934. Zelo dobro pišeta, pa nista na programih, Premrlova učenca Anton J o b s t in Martin Ž e l e z n i k, ki sta sodelovala v glasbenih prilogah Slov. Učitelja 1927.—1930. in v Pevcu, kjer se njima redkoma pridružuje Ludovik P u š. V mirnem slogu sta prispevala Kramolcu 1929. Vasilij M i r k in Anton O c v i r k. Zelo dobro se je predstavil v Kramolcu 1929. Karel P a h o r. V Preglju 1935. je sodeloval Franjo K l a n č n i k. Lepo je pisal v Slov. Učitelju Marjan L i p o v š e k in je škoda, da je utihnil. Vprav zadnje čase je vstopil v mladinsko literaturo znani operni tvorec Risto S a v i n v DPMZ 1938., edicija Društva

pevovodij mladinskih zborov. Trije Osterčevi učenci Peter Lipar, Riko Paternost in Fran Šturm so začeli v SIMC 1936. (Société internationale pour la musique contemporaine) in so zgodaj utihnili.

Povsem novo pot ubira Slavko Osterc, ki prisluškuje sodobni čustveni orientaciji ter išče oblik novega umetnostnega doživljanja, ker prejšnja izraževalna sredstva ne ustrezajo mentaliteti novega človeka. On harmonično druží čustvo z razumom, kar daje umetnini realnostni kolorit in prizvok. Osterc torej sejalizira nova življenjska dogajanja z novimi konsonancami in disonancami in je spričo tega logičen pojav v normalnem življenjskem razvoju. Svoje prvence je pošiljal v Zvonček 1930./31., v zagrebško Grlico 1933./34. in v zadnjem času v Edicije DPMZ 1937. in 1938. Na kvalitetnih koncertih je Osterc vedno na programu. Izvajajo ga največ podeželski mladinski zbori (ki so danes vodilni), na priliko Slavček, Rakek, Rače, Šoštanj, Žiče itd. Kvalitetne stvari piše Matija Bravníčar v Grlici 1933./34. in DPMZ 1938. Svojevrstnež je Danilo Švara. Svoj slog je zmoderniziral Matija Tomc in sijajno piše v DPMZ 1938. Mladi literaturi se je pridružil odlični skladatelj Risto Savin v DPMZ 1938. Iz Osterčeve šole so, ki delujejo v mladinski literaturi, sijajni Pavel Šivic: Trije mladinski zbori 1938., Dragotin Cvetko, znanstvenik in esejist, ki je promoviral 1938. iz glasb. pedagogike in sodeluje z odličnimi pesmimi v ediciji SIMC 1936. in v edicijah DPMZ 1937. in 1938., Makso Pirnik, ki je napisal mladinske zборе 1937. in sodeluje v SIMC 1936., dalje urejuje edicije DPMZ in pri njih tudi sodeluje.

V klavirski literaturi je postavil temelje pedagog Josip Pavčič z Durovimi skalami 1927. in Molovimi skalami 1928., ki so jim sledili Akordi 1929., Mali pianist I. 1935., Mali pianist II. 1935., Klavirski album 1935., Našim malčkom 1935., Album za slovensko mladino 1935., Mladina poje 1936., Božično veselje 1933. Franc Kimovec: Šest božičnih pesmi 1936.; Vazilij Mirk: Mladinski album 1924. in Devet povesti 1928.; Anton Kosi: Slomšekova koračnica 1936. Nato sledi naš Adamič: Štirje otroški plesi 1928., Stara božična narodna 1929. ter Poletni dan male Vukice 1936.; Dva otroška plesa Stanka Premrla. Slavko Osterc: Dve miniaturi in Mala koračnica 1928., Arabeske 1938. Poslednji je Pavel Šivic: Mikijev god 1936. Adamičeva Otroška suita predstavlja vso našo orkestralno literaturo. To dejstvo spričuje, da nimamo večjih glasbenih form, postavim kantat in oper. O vzrokih, ki so predvsem gospodarskega značaja, ne bom govoril. Vse, kar imamo dramskega, so prizorčki in spevoigre. Po obsegu sta opereti Jerka Grzinčiča, Knežević iz Trebizonele in Miklavž prihaja 1937., naša največja orkestralno-dramatska opusa. Kvalitetno reprezentativna je Kogojeva Kraljica palčkov 1923. Priljubljene spevoigre so: Grbec: V kraljestvu palčkov 1926.; Matija Tomc: Rdeča kapica 1937. in Kruhek spi 1936.; Anton Dolinar: Kraljična z mrtvim srcem 1925.; Emil Adamič: Sirota Jerica 1929.; Ciril Pregelj: Kralj Matjaž 1922., Čudežne gosli in Tri želje 1925. Oratorij Slovenski božič Matije Tomca 1938.; Pot k domu Ljudmile Poljančeve 1923.; Slovenski materi (Danilo Bučar, Stanko Premrl in Zorko Prelovec) 1937. Preprosti in prikupni so prizorčki nestorjev mlad. glasbe, Antona Kosija: Vino in voda 1925. in Ferda Juvanca: Oba junaka 1924., Pri čevljarju, Povodni mož, Božična pravljica, Miklavž prihaja 1925.

Skratka: Naša mladinska glasbena kultura se je v poslednjih letih pridružila ostali svetovni mladinski kulturi kot enakopravna in ekvivalentna in s tem faktom dokumentira veliko kulturno potenco slovenskega naroda.

ALI BI NE BILI POTREBNI TUDI VZGOJNI NAČRTI?

I.

Naglo hiti čas, ljudem se vedno bolj mudi. Kar so naši dedje in očetje opravljali lepo v miru in brez naglice, češ ako danes ne bo skončano, bo pa jutri ali pojutrišnjem, to moramo opraviti v določenem roku, sicer trpi ves ostali mehanizem moderne človeške družbe. Postavljamo si naloge na raznih področjih kulture, ki morajo biti rešene v točno odmerjenem času, pojavljajo se razne »petletke« in »štiriletke«, vse z namenom, da se nadohnadi zamujeno ali pa prekosi tekmeč.

Ta nervozna neučakanost povojnega življenja se loteva tudi šole. Od nje se zahteva, da naj v čim krajšem času vtepe učencem v glave vso mogočo učenost in jih napravi za perfektne vršilce raznih poklicev. Zato dobivamo na šolah vseh kategorij vedno bolj nemogoče ter vsem mladinoslovnim izsledkom in zahtevam protivne učne načrte. Pedagoško izobražen človek strmi, koliko učne snovi naj obvladajo naši učenci. Narava pa se ne da terorizirati in tudi človek, zlasti mlad človek je del narave. Zato »obvladajo« predpisano učno stvarino le izjeme, večina »napreduje« od razreda do razreda z vedno večjimi vrzelmi v svojem znanju, nesorazmerno visok odstotek pa ponavlja. Učencev se polasčajo malodušnost, površnost in nesolidnost, ki se pojavijo vselej, ako človek kakšnega dela ne zmore. Vse te napake se pa prenašajo od šolskega dela tudi na izvenšolsko življenje.

Toda didaktični materializem današnje šole ni le vzgojno negativen sam na sebi, ampak je v šolskem delu tudi skoro docela izpodrinil prvenstvo vzgoje, češ radi časovne stiske onemogoča izkoriščanje ugodnih prilik za vzgojno delovanje. V teoriji sicer še vedno priznavamo prvenstvo vzgoje in jo včasih celo prav glasno poudarjamo, praksa pa kaže, da je tudi šolstvo vpreženo v voz enostranske materialne in razumske kulture. Zato nastaja vedno večja diferenca med napredkom etične kulture in materialnega sveta. Zdi se, da je prva obstala na mrtvi točki, medtem ko gre zunanji svet z naglimi koraki naprej. Radi te progresivne neskladnosti se dandanes stresa v svojih temeljih vse gospodarsko, socialno in politično življenje. V vseh teh področjih vlada zgolj brutalna sila močnejšega nad šibkejšim, kakor da se je človek glede čustvovanja povrnil na stopnjo pračloveka.

Za nas Slovence in Jugoslovane kot majhen narod je etična kvaliteta današnjega človeštva glasen in jasen memento. Nedavni dogodki dajejo nedvoumen nauk, da je rešitev malih narodov edinole v njihovi npravstveni kakovosti, ki prenese ne samo okrnitev državnih mej, ampak še hujše stvari, ter ohrani vero vase in v končno vstajenje. Če se vprašamo, jeli kakovost naše celote in poedincev taka, da bi lahko mirno gledali v bodočnost, da bi lahko tekmovali z drugimi kulturnimi narodi ter se končno kot enakopravni uveljavili med njimi, si moramo kot nepristranski samokritiki priznati, da nam od tega stanja še mnogo, mnogo manjka. Zdaj so časi preresni, da bi se smeli še nadalje slepiti s samohvalami ter brezskrbno dremati, treba je pogledati kruti resnici v oči ter iti na delo. Ako sebi objektivno priznamo svoje napake, se s tem še nikakor ne ponižujemo pred drugimi, toda spoznanje je potrebno, če hočemo biti kdaj taki, da bo naša kvaliteta nadomeščala število.

Resni časi, v katerih živimo, nalagajo torej vzgojstvu težke in odgovorne naloge. Toda ne samo šolskemu vzgojstvu, marveč tudi izvenšol-

skemu. Vsi faktorji, ki vplivajo na umstveno in čustveno rast človeka, se morajo jasno zavedati svojih nalog, kajti sporadični klici, ki so se doslej oglašali po naših revijah, so ostali krik vpijočega v puščavi. To in pa dejstvo, da prenatrpani učni načrti onemogočajo uspešno vzgojno delo, nas sili, da si poiščemo načina oz. poti, ki bi omogočila vidnejši in trajnejši vzgojni uspeh. Zato se v dobi načrtnega dela na raznih kulturnih popriščih vsiljuje misel, da je treba tudi v vzgojno delo vnesti jasno smotrnost in po možnosti celo nekako časovno določenost, skratka, treba nam je vzgojnih načrtov.

II.

Kakšni pa naj bi bili vzgojni načrti? Da tu ne moremo govoriti o podrobni razdelitvi »snovi« na leta, mesece in tedne, je samo ob sebi umljivo, ker ni govora o kakšni vzgojni tvarini, ki bi se dala servirati v odmerjenih obrokih, ker ne gre za prazno učenje življenjskih pravil, ampak za notranjo moralno rast ter zunanjo uglajenost v občevarjanju s sočlovekom. Vsebino vzgojnih načrtov naj bi torej tvorile lastnosti in vrline, ki naj bi jih imel naš človek, da bi bil kos težki sedanjosti in morda še težji bodočnosti. Relativisti bodo morda zmajevali z glavo, češ kaj pa hočeš postaviti kot veljavne etične norme, ko se pa vse izpreminja in nam zlasti zadnja leta groze, da bodo postavila vse na glavo. Videz je zares tak, ali globlje razmišljanje nam zopet utrja prepričanje, da so izvestne čednosti ostale slej ko prej edini zdravi temelj človeške družbe in da si ne moremo misliti zdrave človeške zajednice, kjer bi lahko vladali njim nasprotni principi. Take osnovne, občečloveške čednosti so n. pr. resnicoljubnost, odkritosrčnost, osebno poštenje, zvestoba dani besedi, vestnost v izvrševanju poklica, socialna pravičnost, spoštovanje človeškega dostojanstva, treznost itd. Za naše domače prilike pa prihaja v poštev zlasti še narodni ponos, državljanska zavest, požrtvovalnost v borbi za narodne pravice, osebna samozavest i. dr.

To pa seveda še ni vsa vsebina vzgojnih načrtov. Da jih moremo izpopolniti, nam je potrebna analiza npravstvene vsebine naše ljudske duše in sicer tako glede splošnih lastnosti kakor tudi glede krajevnih in stanovskih posebnosti. Tako raziskovanje nam bi torej pokazalo na eni strani, kakšni smo v resnici, na drugi strani pa kvalitete, ki nam manjkajo.

Glede občečloveških vrlin, ki naj bi jih vseboval vsak vzgojni načrt, bi se menda težko našel resen ugovor. Čujejo se sicer trditve, da take vrline gojimo oz. se zanje navdušujemo samo Slovani in da nam to škoduje, nas dela neodporne, medtem ko drugi poveljujejo skrajno nacionalno sebičnost ter surovo brutalnost. Prav te lastnosti da jih vodijo tudi od uspeha do uspeha. Dogodki zadnjega desetletja dozdevno sicer pritrjujejo temu, ali vprašanje je, kako dolgo bodo držali uspehi, zgrajeni na negativnih principih. Kajti taki principi, dosledno sprovedeni pri vseh narodih, bi značili brezobzirno borbo vsakega proti vsem in s tem propast vseh. Našo narodno vzgojo pa je treba postaviti na bolj zdrava in trdna načela, na načela, ki jih mora spoštovati vsak razumen in dober človek, pa naj bo pripadnik katerega koli naroda, svetovnega nazora, konfesije ali poklica. In končno se mora človek, ki priznava in goji obče človeške vrline, že radi njih nujno boriti proti vsaki krivici, storjeni poedincu ali narodu.

Te vrline torej ne izključujejo pravega nacionalizma in patriotizma, ampak jima dajajo globljo etično osnovo. Ker smatramo dobo nacionalizma za naravno fazo v razvoju narodov, je treba seveda tudi Jugoslovane, zlasti Slovence probuditi k narodni zavesti in narodnemu ponosu in to

pravočasno, da v razvoju ne bomo zmeraj capljali za drugimi, da v nas ne bo več hlapčevskega duha, ko bodo drugi narodi že prehajali iz faze nacionalizma v dobo bolj širokogrudnih medsebojnih odnošajev. Preskočiti razvojno fazo nazionalizma in s tem nekako prehiteti druge narode bi značilo, pretrgati naravni tok razvoja. Kakor zahteva vzgoja, da se mora človek v dobi svojega individualnega razvoja na vsaki starostni stopnji izživljati tej stopnji primerno, ker je od tega odvisna zdrava rast, tako ne smemo odrekati iste pravice narodom kot celotam, tako tudi ne smemo misliti, da je faza nacionalizma Slovanom nepotrebna.

Razen narodne zavesti in ponosa primanjkuje našemu ljudstvu zlasti vere v narodno moč in sposobnost. To opažamo celo pri inteligenci. Nekateri naivno pričakujejo rešitve iz socialnih in nacionalnih težav od te ali one sile izven nas, a drugi, razočarani zbog nezanesljivosti meddržavnih pogodb, izgublajo glavo in govore, da je vsako rodljubno delo nesmiselno, ker nas čaka taka in taka usoda. Ali eni in drugi pozabljajo staro resnico, da si i poedinci i narodi kujejo svojo srečo sami. Če dvigne vzgoja slehernega našega človeka do tega spoznanja, potem se nam ni treba bati bodočnosti.

Poleg obče človeških in posebnih narodnih ciljev vzgoje nam postavlja raziskovanje moralne vsebine naše ljudske duše še izvestne krajevne in stanovske smotre. Tipičnim krajevnim in stanovskim napakam bi moralo vzgojstvo posvečati posebno pozornost, ker so lahko škodljive tudi narodni celoti. Za primer naj navedem samo slabo sposobnost našega trgovca, obrtnika in delavca v konkurenčni borbi s tujerodci, ki na žalost često prekašajo naše ljudi glede solidnosti, točnosti, ustrezljivosti in drugih takih vrlin, ki privlačujejo stranke oz. odjemalce. Dokler naš človek glede navedenih lastnosti ne bo enakovreden tujemu tekmeču, bo ostalo tudi geslo »Svoji k svojim!« zaman. Vzgoja k vestnemu izvrševanju poklica, k solidnemu in zvestemu delu je prav tako važna kakor vzgoja k narodni zavesti, zakaj le-ta ne more storiti mnogo, ako manjka gospodarske podlage, ki jo ustvarja pošteno delo.

V zvezi z gornjim vprašanjem pa ne smemo prezreti dveh stvari, ki sta poleg drugih vzrokov morda največ krivi, da se še nismo dvignili do dovolj visoke konkurenčne sposobnosti, to so dolgoletne socialne krivice in izkoriščanje našega »malega človeka«. Vzgojnimi faktorjem je sicer nemogoče, boriti se neposredno proti temu zlu, toda posredno, z vzgojo k socialni pravičnosti, k spoštovanju človeškega dostojanstva ter k brzdanju osebne in rodbinske sebičnosti pripravljajo pot v dobo, ko socialne in premoženjske razlike ne bodo več tako kričeče. Redkokdaj si je zatirani oz. izkoriščani sloj z neposredno borbo trajno izboljšal svoje življenjske prilike. Trajno izboljšanje je nastopilo šele takrat, ko se je dvignil splošni moralni nivo.

Nacionalno in socialno vprašanje se pri nas zlivata v en sam problem. Vzgoja mora stalno opozarjati na tesno povezanost vseh slojev, na potrebo skupne borbe, skupnega dela za boljša bodočnost. Baš zato pa je tako nujno, da etično dvignemo vse narodne sloje, da čimprej odpravimo socialne krivice, da bo imel tudi zadnji delavec in hlapec znosno, človeka dostojno življenje. Šele takrat se bo smelo tudi od njega zahtevati navdušenje za narodne ideale ter požrtvovalnost v borbi za narodno svobodo, šele takrat se bo lahko reklo, da je narod v vseh svojih slojih odporen in zdrav. Nevarna je iluzija, da je blagostanje nekaterih privilegiranih plasti tudi že znak nacionalne moči. Veriga je tako močna, kakor je močan njen najslabši člen.

Istočasno z zbujanjem in negovanjem socialnega čuta pri mladini, ki bo imela nekoč gospodarske vajeti v svojih rokah, ne sme manjkati primerne socialne vzgoje tudi proletariatu. Njemu manjka zavesti, da je prava cena človeka v njegovem delu, razumu in srcu in da je vsak poklic vreden svojega spoštovanja, če se izvršuje pošteno in vestno. Delavec se mora prav tako zavedati svojih dolžnosti proti delodajalcu — kakor ta proti njemu. Današnje stanje pa je tako, da izigrata drug drugega: eden daje prenizke mezde, drugi pa se mu maščuje z malomarnostjo in s površnostjo. Obema in narodni celoti v škodo, nikomur v korist. Delavec je zdrknil na nivo nekdanjega sužnja, ki je delal samo takrat, če je paznik vihtel nad njim svoj bič. Dostojanstvo civiliziranega človeka pa zahteva, da izvršujemo svoje poklicne dolžnosti iz notranje discipline, a ne iz strahu pred kaznijo ali v nadi na kakšno posebno nagrado.

Zaradi izkoriščanja, brezposelnosti in bede je naš »mali človek« čisto odvisen od javne dobrodelnosti oz. miloščine. Imamo tudi razmeroma mnogo društev in posameznikov, ki se udeležujejo na karitativnem polju, da bi olajšali življenje siromakom. Velika večina dela to gotovo iz plemenitih nagibov. Toda ali pa je dobrodelnost res tudi vselej pozitivna in vzgojna? Trdim, da ne! Vsaj v današnji obliki ne! Reveži po premoženju postajajo tudi moralni siromaki, postajajo berači tudi po svojem čustvovanju, izgublajo samozavest in ponos, prosjačenju jim postaja samo ob sebi umljivo sredstvo za pridobivanje življenjskih potrebščin. Dan za dnem imamo priliko videti, kako mladi in čvrsti ljudje brez vsakega sramu trkajo na vrata in moledujejo za »podporo«. In če je človek v tem pogledu padel tako globoko, je kmalu sposoben tudi za druge nelepe čine. Kriminaliteta nam nudi za to dovolj dokazov.

Vse naše socialno delo bo ostalo jalovo, ako ne bomo odpravili vzrokov ljudske bede, ako ne bomo našli možnosti, da si bo lahko vsak sposoben in delavljien človek sam zaslužil svoj kruh. Deliti miloščino, znači, striči plevel pri vršičkih, nadloga se na ta način le še bolj razbohoti. Vzgoji, šolski in izvenšolski pa pripada naloga, da dvigne ljudski ponos tako, da se bo le v skrajni sili zatekalo k tuji pomoči.

III.

Vzgojni problemi, ki smo se jih doslej dotaknili, se tičejo samo karakterne plati našega človeka. Seveda s temi bežnimi opazkami še nikakor niso izčrpani, kar pa tudi ni namen članka. Pač pa je potrebno, načeti še eno vprašanje, ki ga v zamisli vzgojnih načrtov nikakor ne smemo prezreti, namreč vzgojo k uglajenosti pri občevanju z ljudmi. Dasi se bon-ton ne tiče moralne kvalitete človeka, ampak je le zunanji lesk, je civiliziranemu človeku vendarle neobhodno potreben. Že v ožjem domačem krogu so ljudje lepega, uglajenega vedenja mnogo prijetnejši nego oni, ki so sicer morda inteligentnejši in sposobnejši, a rovtarskih manir. A še važnejši postane bon-ton, ako pomislimo, da imamo radi naraščajočega tujskega prometa od leta do leta več stikov s tujci, ki jim tudi ni vse eno, ali imajo opravka z olikanimi ljudmi ali z neotesanci. Za uspeh poedinčev v življenju pa je lep in prikupen nastop čisto odločilnega pomena.

Zunanje »likanje« človeka je nedvomno mnogo lažje nego oblikovanje нравstvenih lastnosti. Da se tudi vsebinsko in časovno razporediti in glede metode ne zahteva razen dobre obrazložitve oz. utemeljitve, doslednega navajanja in lepega zgleda nobenih posebnih umetnij. Začeti pa se mora tudi »likanje« že zelo zgodaj. Mnogo vprašanj bon-tona spada že v predšolsko

dobo. Sem spada n. pr. občevanje z odraslimi, pozdravljanje, red in snaga, vedenje pri mizi, pri prihodu v stanovanje in slično. Ako si otrok teh najelementarnejših stvari bon-tona ni pridobil v domači hiši, mora zamujeno nadoknaditi šola. Ponovno opozarjanje na osnovna pravila lepega vedenja, razširjanje in poglobljanje pa bi seveda ne smelo prenehati vse dotlej, dokler se še lahko govori o kakšnem vzgojnem vplivanju.

Še važnejše nego za široke narodne množice je skrbno likanje za izobražene sloje. Ne le zato, ker višja umstvena izobrazba že sama po sebi zahteva lepše uglajenosti, ampak tudi zato, ker je izobraženec nehote zgled in učitelj preprostemu ljudstvu. Trdijo, da se vsakega slovenskega izobraženca - intelektualca še drži zemlja. Če pomeni to, da je kmečkega porekla, mu je lahko samo v ponos, malo laskavo pa bi bilo, ako se razume tako, da se še ni otrešel rovtarskih manir. Ako glede družabne uglajenosti nismo na višku, ni čisto nič čudno. Krive so temu prilike, v katerih dorašča in se šola srednje- in višješolska mladina. Po veliki večini izhaja iz preprostih slojev. V domači hiši o kakšnem skrbnem »likanju« ni govora, šole se dušijo v didaktičnem materializmu in na vzgojo skoro ne morejo misliti, dijaki so na stanovanju večinoma pri revnih ljudeh, ki svojim varovancem ne morejo dati, česar sami nimajo. Zato se neredko dogaja, da se mlad inteligent radi svojega pomanjkljivega bon-tona v družabnem življenju nesmrtno blamira in postane malodušen ter nesiguren za vse življenje.

Šola seveda nima moči, da bi odpravila vse navedene vzroke. Lahko pa bi se storilo vsaj to, da bi se v najvišjih razredih srednjih in njim enakih šol uvedle posebne ure za pouk in vajo v bon-tonu. Morda bi se dalo izvesti tudi tako, da se združi ta pouk s telovadbo, saj je telovadba, pojmovana v nekakem višjem, a ne samo v grobo telesnem smislu, tudi vzgoja k estetičnemu kretanju in drži ne le v telovadnici, ampak v življenju sploh. Rešitev vprašanja v tem smislu bi ne pomenila nove obremenitve dijakov, ampak bi bila samo razširitev in poglobitev vzgoje človeške vnanjosti.

IV.

Odveč bi bilo še nadalje dokazovati, kako nujno je, da začnemo z intenzivnim in smotrnim vzgojnim delom tudi v praksi. Od dne do dne bolj bridko čutimo, kako nam škodujejo naše obče narodne, stanovske in individualne napake. Težki časi nam pa tudi jasno in glasno kličejo, katere moralne in estetske vrline so nam potrebne, ako hočemo zmagati v borbi za naš narodni obstoj. Mnogo težje od postavljanja smotrov v vzgojnih načinih in določevanju »gradiva« pa je vprašanje metode. Izkušnje so pokazale, da velja za vzgojo isto kakor za vojno: direkten, frontalen napad le redkokdaj uspe. Treba je iskati skritih stez in ovinkov, da prideš do cilja. Uspešno vzgojno delo predpostavlja še mnogo globlje poznavanje gojenčeve duše nego pouk. Predpostavlja odkrivanje najglobljih vzrokov gojenčevih napak in proučevanje načina, kako reagira vsak posameznik na vzgojne ukrepe. Le na tej podlagi je mogoče, doseči resnično notranjo preobrazitev in rast. Kam privedeta sama strogost in dresura, priča današnji ljudski nivo.

Reforma vzgojnega dela v smislu smotrnosti in načrtnosti bi se morda dala izvesti s sledečimi sredstvi:

1. temeljita revizija in redukcija učnih načrtov, da se omogoči solidno in temeljito učno delo. Redukcijo naj izvedejo šolniki s širokim obzorjem in temeljitim poznavanjem šolstva ter narodnih potreb, šolniki, ki so sposobni, z višjega vidika gledati na narodno vzgojna vprašanja;

2. sestavljanje vzgojnih načrtov z občečloveških, narodnih, stanovskih in krajevnih vidikov, da se na ta način vzgojni činitelji vedno iznova opozarjajo na vzgojne naloge, ker jih tako radi pozabljamo;

3. enotno, skladno postopanje vseh moči na zavodu, kajti brez tega je uspeh vsaj zelo dvomljiv, ako ne popolnoma ničev.

Reformirano vzgojno delo znači nov napor. Toda ne smemo se ga plašiti, zakaj vkljub vsemu omalovaževanju in ponižanju soodločuje šolstvo o narodni bodočnosti v mnogo večji meri, nego to javnost priznava. Nagrade za trud pa ne iščimo izven sebe, ampak v svoji vesti.

MILOŠ LEDINEK:

BESEDA O POZITIVNEM ZNANJU V SODOBNI ŠOLI

Iz trte je izvita trditev, da sodobna šolsko-reformna stremeljenja (sinteza logične, psihološke in sociološke smeri) ne posvečujejo pozitivnemu znanju dovolj pažnje. Če se smatra znanje le kot neko mehanično in papagajsko obnavljanje priučene snovi in pot do tega znanja le kot mehanično spominski akt in nasilno trpanje in drilanje, potem je vsem nasprotnikom preosnove naše šole dano na prosto, da se o njej negativno izražajo.

Kakšno je tako znanje:

1. Pri dokazih, da je Koroška slovenska, naj bi uporabili kot dokaz tudi obred ustoličenja, ki bi naj bil deci znan že iz nižjih razredov. Pozvana (priseljena) deklica je izjavila, da ni o tem še ničesar slišala. Po kratkem razgovoru, ko je druga deca pripovedovala o poteku tega obreda, je pa dejala: »Mi smo temu rekli 'Umeščanje koroških vojvod'. (V razredu je bilo to vprašanje naznačeno z besedami: Ustoličevanje na Gosposvetskem polju.) Pa ne vem, če še kaj znam, lani sem znala.« Ni se več spomnila posameznih važnih dejstev, niti ni mogla memorirane snovi obnoviti. Deklica sicer ni spominskega tipa, je pa ena izmed nadarjenejših v razredu.

»Ustoličevanje« je eno posebno izrazitih in redkih življenjskih poglavij v naši »šolski« zgodovini, ki lahko postane last učencev po drugi poti kakor z mehaničnim memoriranjem celih strani. In vzgojni pomen tega zgodovinskega akta? Ali ima kakšen učinek, če otrok ne začuti, zakaj je kmet predajal oblast, zakaj je knez pil vodo iz klobuka, zakaj je vodil s seboj bika in kobilo itd. Ali nas to naravnost ne sili, da govorimo podrobneje o življenju naših prednikov v onem času, čigar izraz naj bi delno bil tudi obred ustoličevanja.

2. Otroci znajo množiti, deliti, seštevati in odštevati. Delo prinese naslednji račun: Dravska banovina ima 669.180 ha gozda, prebivalcev pa 1.100.000, en prebivalec rabi 35 a gozda! Zanima nas, ali imamo dovolj gozda! In kako so učenci skušali to nalogo rešiti? Pomnožili bomo 35 a z 669.180 ha ... ne, delili bomo 1.100.000 s 35 a ... ne, ne, 1.100.000 bomo delili s 669.180 ha ... ne ... itd. Ali je to znanje? Naučili so se nekako mehanično prestavljati številke, ne vidijo pa življenjskega odnosa med števili, in posledica tega je ta in ta operacija ali ta in ta računski način. S tem pa nikakor ni rečeno, da sodobna šola odklanja vsako mehanizacijo. Nikakor ne. Ona celo upošteva mehanizacijo, če je nujna, le da mora biti to delo smiselno, ne pa nesmiselno prestavljanje števil ali blebetanje nerazumevanih in neobčutenih tekstov.

Pri uvajanju hitrega in sigurnega deljenja z večjimi števili bomo n. pr. namesto vaj z golimi števili: 985743 : 70854, 2067492 : 847608 itd.

raje vežbali in računali z resničnimi števili, ki imajo svoj pomen. Stavili bi lahko vprašanje: Koliko gozda pride na vsakega prebivalca v posamezni banovini? Koliko prebivalcev pride na 1 ha gozda v posamezni banovini? Kolika je gostota po banovinah? Človek rabi 35,5 a gozda, koliko gozdnega sveta bi moralo biti v posamezni banovini, državi? Koliko ima posamezna banovina preveč ali premalo gozda? ... Takih računov je iz raznih področij, kolikor jih kdo hoče, samo treba jih je pravočasno in primerno uporabiti na posameznih stopnjah. Res je, da deca deloma tudi z golimi števili rada računa, če operacijo že obvlada. Vendar imajo zgornji primeri to prednost, da poleg vežbanja gole operacije otroku že kažejo pravilni življenjski odnos števil medsebojno in njih življenjski pomen. Zanimanje je vsekakor večje, tak postopek pa pritegne tudi one otroke, ki niso abstraktno nastrojeni, ampak so bolj realistični tipi. Učencev tega tipa je vsekakor več kakor pa prvega.

Ivan Hribski (Štrukelj) pravi v »Razrednem učitelju« str. 7.: »Z vednostmi lepo patinirane 13 letne otroške glavice so pri skušnjah konec 16. leta podobne bakrenim svetlo izlikanim, a praznim kotličkom.¹ Tri leta izvenšolskega praktičnega življenja so zadostovala, da je patina popolnoma izginila, kot bi jo odnesel veter. Patina je bila napačna. Kajne, težka obtožba in obsodba. Kaj je temu vzrok? Ali patina, to je učna snov? Kolikor toliko gotovo, a glavni vzrok vidim predvsem v načinu poučevanja, t. j. v metodah. Verbalizem se še vedno šopiri kakor v drugih tako tudi v osnovnih šolah. Ogromna večina učiteljstva poučuje še vedno le mehanično, ko si prizadeva, kako bi mlade otroške glavice napolnila z obilnimi vednostmi, ki v prav mnogih slučajih nimajo nikakršnega pomena za praktično življenje.« Te besede so bile napisane pred l. 1929. in menda niso obsodba »nove« šole.

Znanje ima le takrat trajno in oblikovalno vrednost in moč, ako ni zgolj mehanično pridobljeno, temveč doživeto, tako namreč, da je začutena nujnost tega in tega spoznanja in obvladovanja te in te kulturne dobrine.

Ali ni tako tudi z nami odrasleci? Le to, kar smo začutili, da nam je nujno in potrebno (ta nujnost pa ni le zunanja), kar nas je zagrabilo in povzročilo v nas neko notranjo razgibanost, neki odziv. Vse drugo je šlo mimo nas in se je mogoče le mimogrede za trenutek ali tudi za delj časa ustavilo v spominu, kar je pač odvisno od vrste, jakosti, vernosti in trajnosti spomina. Ako bi imeli pred seboj samo deco z izrazitim mehaničnim spominom, bi jo sicer naučili marsičesa tudi s samim trpanjem snovi, a koliko bi ta deca potem znala praktično uporabiti to, česa se je naučila, in koliko bi ta natrpšana snov tudi oblikovala otroka, je pa vprašanje zase.

To nujnost in potrebo, rekli bi lahko tudi izzvano zvedavost, hoče sodobna usmeritev šole pri delu izrabit in tako nuditi deci možnost trajnejšega, praktičnejšega in prožnejšega znanja, ki naj otroka tudi oblikuje. Znanje, ki ga zaklepaš vase — v mehanični spomin — in ga ne moreš vsestranski uporabiti ter se kljub vsemu znajti pred življenjskimi vprašanji, ni znanje, ampak le natrpavanje spomina z učno snovjo. Tako obvladana snov za učenca ni »kulturna dobrina«, ker leži neizkoriščena, če je sploh kje, kakor »svetopisemski talenti«.

¹ To so besede, ki jih je izpregovoril G. Kerschensteiner v zvezi s svojo ostro kritiko didaktičnega materializma in ki se v originalu glase: »Daher kommt es, daß die mit Wissensstoffen schön patinierten 13- oder 14jährigen Kinderköpfe am Ende des 16. Lebensjahres wie blank polierte hohle Kupferkessel erscheinen.« O p. u r.

Prihoda pravi v svoji »Didaktiki« na str. 18: »Ne gre za to, da bi se otrok naučil to ali ono snov ali spretnost le hitreje in laže, važno je temveč, da se vsak vzgojni subjekt sam trudi s svojo izobrazbo in vrašča v svoje socialno poslanstvo po svojih delih.«

Ne zadostuje torej le neko trajnejše obvladanje neke snovi ali da se s pridobljenim znanjem v življenju okoriščaš, temveč te mora znanje samo in pot do njega tudi notranje bogateti in oblikovati. Nikogar pa ne oblikuje, niti nima trajne vrednosti natrpano mehanično znanje.

V začetku šol. leta se je izrazila priseljena deklica D., da bi se naj raje vse na pamet učili, ker ji drug način učenja ne gre. Vse naj bi se napisalo na tablo in to naj bi se potem naučili. Učitelj ji je hotel dokazati, da učenje na pamet brez smisla nima vrednosti. Vzporedil je znanje normalno nardarjenega dečka s slabim mehaničnim spominom z njenim znanjem. Pozval ju je, naj obnovita določeno zemljepisno snov iz lanskega leta. Deček je stavljen nalogo pri zemljevidu dobro rešil. Tu in tam se je dotaknil še podrobnosti in na dodatna vprašanja je pravilno odgovoril. Deklica o stavljenem vprašanju ni vedela ničesar povedati in se tudi ni znašla na zemljevidu. Baje še nikoli ni bila pri zemljevidu. Rekla je, da so si oni snov samo napisali in se potem naučili. Pa drugačen naslov so imeli. Ko je razrednik poiskal to snov v njenem delovniku in ji naznačil naslov, zopet ni šlo. »Ne znam začeti.« Razrednik začne. Nekaj stavkov memorirane snovi je gladko reproducirala, nato se ustavi. Razrednik nekajkrat pomaga in tako gre do konca. »Zdaj mi pa povej in pokaži to na zemljevidu!« Nič. Razrednik ji stavi nekaj vprašanj iz te memorirane snovi, da bi se o njih po svoje izrazila. N. pr. »Jugoslavija je poljedelska država. Pridelujemo...« se glasi stavek v delovniku. Kje se največ pečajo s poljedelstvom in zakaj ravno tam? Nič. Slučajno ima deklica dober mehaničen spomin, zato je naučeno snov še gladko obnovila z učiteljevo pomočjo. Kaj pa drugi, ki nimajo takega spomina? Deklica R. pravi: »Jaz se vse lahko naučim, ali čez tri tedne ne vem nič več.«

Osnova uspešnega vzgojnega in učnega dela je poznavanje odnosa učenca do kulturne dobrine in pravilen odnos učitelja do učenca kot posredovalca te dobrine.

Dr. Gogala pravi v članku »Psihološki donesek k problemu aktivnosti učencev v šoli« (»Popotnik« LVI.): »Iz povedanega sledi za naš namen to, da je za resnično izobraževanje prehod od oblike do ideje nujno potreben, čeprav se oboje tiče samo doživljajske vsebine. Metodično vprašanje, ki se mi zdi zelo važno in ki je prvo glavno jedro tega razpravljanja, je sledeče: Ali je zmožen storiti ta prehod zame kdo drug, tako da bi ga od njega kratko in malo prevzel. Za šolsko življenje bi se glasilo to vprašanje takole: Ali more izvršiti ta prehod učitelj na tak način, da ga učenec kratko in malo sprejme od njega. Edini odgovor je: Ne.«

Za tak pravilen odnos pri posredovanju kulturne dobrine pa je potrebno poznavanje otrok. Nujno je, da učitelj dožene, v katero smer se nagiba večinski interes razreda, da spozna v njem posameznika in tudi spominske, predstavnne in miselne sposobnosti svojih otrok ter da so mu znane ovire, ki nastopajo pri šolskem delu itd. Takemu spoznanju naj prilagodi delo, ki naj daje možnost, da se sprostite vse aktivne in receptivne sile otrok. V pravilnem odnosu je vsebovana tudi rešitev vprašanja avtoritete in reda. Poznavanje takega odnosa je učitelju merilo za posredovanje, izbiranje in prikrojevanje, pa tudi za omejitvev in zaokrožitvev kulturnih dobrin. Tega tudi sodobna šola ne prepušča deci, kakor se ji to rado očita.

Zgolj mehanično sprejeta in uvežbana snov brez aktivnega sodelovanja otrok ne more imeti močnega oblikovalnega učinka, če ga sploh ima, ker ga delovni proces ne oblikuje. Nedoživeta (aktivno ali pasivno) snov ne pušča v otrokovi notranjosti nikakega sledu, torej tudi ne more oblikovati otroka. Oblikovanje je treba smatrati kot neko notranjo razgibanost, mehanično učenje je pa polnjenje magacina brez inventarnega zapiska-statika.²

Le doživljena snov, najsi bo po učitelju posredovana ali samostojno pridobljena, oblikuje in izobrazuje duha ter daje neko sigurno znanje, ki ga lahko otrok po svojih sposobnostih primerno in vsestransko uporablja.

Z našo trditvijo, da le doživljena izobraževalna dobrina oblikuje in se stalno zasidra kot znanje, so pa nujno povezane tudi ovire, ki se v tem pogledu pojavljajo. Te ovire so psihološkega, pedagoškega ali sociološkega značaja. Pri prvih primanjkuje osnov, dispozicij, pri drugih in tretjih je pa razvoj napačno usmerjen ali se osnove niso dovolj razvile.

Pri otroku z normalno inteligenco, ki živi še v normalnih socialnih in vzgojnih razmerah, običajno že z nakazitvijo problema, ki mu je življenjsko blizu, vzbudimo zanimanje in željo po nekem novem doživetju, po znanju. Otrok, ki je top, potrebuje močnejši, otipljivejši dražljaj. Takemu otroku je treba dražljaja, ki ga naravnost sune, da ga vzdrami ali prisili, da se zanj pozanima. Pri otroku pa, ki je slabo nadarjen in živi še poleg tega v težkih socialnih prilikah ali ga moti kakršen koli negativen vzgojni vpliv, pa pogosto tudi to ne zaleže. Tu je vzgojitelj brez moči.

Za duševno zaspanostjo se mnogokrat skriva čut manjvrednosti. Takim učencem odstraniti te temne naočnike, da »se jim povrne pogum in vzbudi zaupanje v lastno moč« (Senkovič), je tudi ena izmed nalog učitelja. Tudi tak otrok je sposoben, da se primerno okorišča s kulturnimi dobrinami. Pri pasivni deci je treba najprej odstraniti vzroke njih pasivnosti, kolikor je namreč to mogoče, šele potem lahko pričakujemo njih sodelovanja. Iz topega učenca pa ni »stara« in ne bo »sodobna šola« napravila odličnjaka.

Po vsem tem bomo morali iskati vzrokov sedanjim pomanjkljivim učnim uspehom nekje drugje in ne v težnjah tako zvane »sodobne šole«.

Ti vzroki bi menda bili naslednji:

1. Preobilica snovi v predpisanih učnih načrtih in neprimerna porazdelitev ur (jezik, računstvo) za one učitelje, ki sta jim tak načrt in urnik v kljub njuni pomanjkljivosti in neprimernosti strikten predpis, ki ga dosledno izvajajo, četudi v škodo šolskega napredka in uspeha. »Ne koliko, temveč kaj in kako«, je vprašanje vsakega podrobnega učnega načrta. Ta zahteva je že stara in se je glasila: Malo, pa dobro! Danes gledamo na isto zahtevo z drugega vidika: Izbor in prilagoditev snovi, po kateri naj otrok za lastno močjo vrašča v narodno kulturo, tako da bo z učiteljevo pomočjo spoznal osnove in pot za svoje bodoče produktivno delo v narodnem občestvu.³ Ne gre torej samo za neko mero pozitivnega ali eksatnega znanja, ampak za vraščanje v narodno kulturo in za njeno doživljanje kakor tudi za doživljanje v narodno skupnost.

Razvojno gledano je vsaka šola ustrezala svojemu času. Tudi v šoli pretekle dobe so se posamezni učitelji in veliki duhovi zavzemali za reforme ter formulirali zahteve, ki se nam danes zde nove. Bili so to učitelji, res

² Ne velja le za ljudske, temveč v enaki meri za srednje, meščanske in strokovne šole. Pis.

³ Očitku, da nova šola pogreva stare zahteve v novih frazah, bi se lahko odgovorilo, da je tej stari zahtevi, ki je bila zgolj snovnega značaja, dala širšo in globljo vsebino. Pis.

učitelji polni pedagoškega in socialnega erosa. Vendar pa je med temi idealisti in zahtevami sodobne šole ta razlika, da so oni le podzavestno čutili to, kar je novejši čas dognal kot znanstveno dokazano resnico. Šele sedaj so postale te resnice in zahteve dostopne tudi nam, ki nas narava ni obdarila v toliki meri s pedagoškim erosom, da bi se z njim mogli dodobra okoristiti v dobro naši mladini. Za določitev vprašanja »kaj in kako« je pa vsekakor samo logika premalo. Treba bo dodati še žličko pedologije ter upoštevati kulturne, gospodarske in socialne prilike in zahteve časa in okolja.

2. Pogosto je učna snov mladinoslovno neprimerna za posamezne razrede. Na splošno se ne posveča dovolj pozornosti duševni zmogljivosti otroka in njegovemu interesnemu krogu ter se temu tudi ne prilagaja način dela. Prevelika naglica in površnost pri obravnavanju snovi povzroča, da predhodno delo ni dovolj zasidrano. Pogosto je snov podana in označena le z lakoničnimi stavki, ki otroka ne razgibljejo, ker je za primerno obliko in širino pa globino dela premalo časa, pogosto pa za to tudi ni pravega smisla, razumevanja in volje.

3. Vzroke neuspehov v današnji šoli je treba iskati tudi v prenapolnjenih razredih, nehigieničnih šolskih prostorih in pomanjkanju šolskih sob. So pa to, rekli bi, »olajševalne okoliščine«, niso pa in ne bi smele biti ovire, da bi se učitelj ne mogel ali ne smel poglabljati v novejša učna načela in tudi v danih prilikah preizkušati zahtev sodobnega pouka in vzgoje.

4. Težke so ovire, ki imajo svoj vzrok v slabih gospodarskih, socialnih in vzgojnih prilikah v družinah.

5. Didaktično posnemanje zunanjih oblik sodobne šole brez razumevanja njenega bistva gotovo ne prinaša kakih boljših učnih uspehov. Za to kopiranje in nerazumevanje je posebno značilno:

- a) prepisovanje »modernih« učnih načrtov,⁴
- b) izživiljanje »nove šole« v kaligrafično ali celo krasilno pisani pa bogato ilustrirani učiteljevi pripravi brez poudarka bistva samega pri delu,⁵
- c) pretirana natančnost v delovnikih otrok, ki so mnogokrat bolj ogledalo dela in sposobnosti očeta ali matere - učenca kakor pa sina ali hčerke - učenca.

6. Nezanimanje učiteljstva za ves kompleks vzgojnih in didaktičnih vprašanj in za krajevne prilike, kar je pa v veliki, veliki meri posledica nesigurnosti učiteljevega položaja in njegovih težkih gmotnih prilik.

7. Neorientiranost v vprašanjih sodobne šole pa povečuje tudi naš svojstveno slovenski način ocenjevanja in diskusije o raznih problemih, ki se tičejo novodobnega šolskega dela. Prav pogosto so pri tem v ospredju osebni interesi in prestiži v škodo stvari same. Način obravnavanja posameznih vprašanj se neredko ne ustavi niti pred pokazano dobro voljo in iskrenostjo tega ali onega pedagoškega delavca, ki bi na svoj način rad prispeval svoj delež k razčiščenju najbolj perečih vprašanj, ki se tičejo delovne in življenjske šole.

⁴ To nazorno kaže naslednja izjava: »Sodobna šola', 'nova šola', 'strnjeni pouk', same lepe besede. Praksa je pa nekaj drugega in praksa je vse. Sicer pa mi povej, tovariš, kje bi dobil 'moderen načrt' za III. r.« Pis.

⁵ V razredu obvladajo nekatere izseke snovi le posamezni učenci - poročevalci. Vsem ostalim je prihranjeno to delo. Baje je tudi to sodobna šola. Takemu tolmačenju zahtev sodobne šole je reformni pokret ravno toliko kriv, kakor je zelo problematična zveza njegove krivde z neuspehom učiteljev pripravnikov pri usposobljenostnem izpitu. Pis.

D. JULIJ KONTLER:

NE „TEDNIK“, NEGO „DELOVNIK“

Tov. Vranc je načel na 108. strani letošnjega »Popotnika« zelo nujno in hvaležno temo, povedal je namreč svoje misli o predpisanih »Tednikih«. Dokazal je, da nudijo učitelju nasledniku in nadzorovalnim organom naši »Tedniki« samo seznam z množino predelane učne snovi po posameznih predmetih, to je, da so na isti višini kakor v oni dobi, ko še ni bilo ne duha in ne sluha o § 44. šol. zakona. Nakazal nam je tudi boljši način pismenega poročanja o opravljenem tedenskem podrobnem šolskem delu, toda problem je ostal v svojem jedru še nerešen, kajti Vrančev primer sicer označuje izhodišče kakor tudi vzgojno jedro, ne podaja pa one miselne vrste podrobnega šolskega dela, v katerem naj bi se zrcalilo šolsko življenje ob obravnavanju neprekinjene celote, še manj pa mere in oblike samodelavnosti in sodelovanja otrok.

Problem sodobno sestavljenega »Tednika« je pravilno nakazan v Vrančevem članku, kjer se pravi, naj bi zapiski v sodobnem »Tedniku« pokazali: tedenski delovni okvir,
izhodišče za delo,

celostno miselno vrsto v obrazovalnem gradivu,
izobraževalni in vzgojni smoter, ki je bil postavljen.

Dodati bi bilo treba tretji točki še naslednje: »celostno miselno vrsto v obrazovalnem gradivu, toda tako, da bodi razvidna mera in oblika aktivnosti in sodelovanja otrok.

Pri tej točki Vrančev predlog ne ustreza zahtevam, zato je potreben — dopnila.

Omeniti bi bilo še to, da neprekinjena celota obravnavane učne enote ne prenese nobene — parcelacije, ker ni dovolj voljna, da bi jo lahko stlačili v predalčke, najsi imajo ti potem napise, kakršne nam prinašajo novi »Tedniki«, oziroma kakršne nam priporoča tov. Vranc v svojem predlogu. Sodobno podano pismeno poročilo o obravnavanju te ali one delovne enote nima nobenih predalčkov, spisano je na čisti poli (ali če je treba — na polah) papirja. To poročilo ima seveda tudi presledke, toda le-ti naj bi pokazali artikulacijo dela glede na število delovnih dni, odnosno artikulacijo dela v enem dnevu. Na prvi strani take pole naj bi učitelj označil zaporedno številko in naslov delovne enote, nadalje število delovnih dni, na zadnji strani pa obrazovalno gradivo po predmetih.

Še neko, najbrž ne malopomembno pripombo glede imena.

Strnjeno šolsko delo ne prenese nobene časovne, še manj pa kake tedenske omejitve. Delovne enote so lahko eno- ali večdnevne, nikakor pa ni nujno, da bi bile tedenske. Zato mislim, da je izraz »Tednik« strašilo iz preteklosti. Sodobna šola naj bi poznala

»DELOVNIK oddelka
drž. ljudske šole v
v šolskem letu«

Naloga današnjega (četudi ne sodobnega) Tednika je, prinašati poročilo o opravljenem delu, zato bi bilo ime »Delovnik« bolj primerno in to tudi takrat, če pišemo po dosedanjem receptu.

Sedaj pa naj sledita dva primera (iz namišljenega!)

Delovnika I. odd. drž. deške ljudske šole
v Studencih pri Mariboru
v šolskem letu 1938./39.

I. delovna enota

BUDULINEK

(Češka pravljica)

3 delovnih dni

Izhodišče: Razgovor o nagačeni lisici.

Vzgojni smoter:

Budulinek ni ubogal, to ni bilo prav,
oče in mati sta bila žalostna, to ni prijetno,
oče in mati sta ljubila Budulineka, to je bilo dečku dobro,
rešila sta ga iz lisičjega brloga, ker sta ga imela rada.

Navedena naj bi nudila vsebinsko ozadje besedam, ki jih bomo dan za dnevom uporabljali v šolskem življenju.

(Na drugi strani vložka Delovnika:)

Potek podrobnega šolskega dela.

1. delovni dan.

- a) Prijazen sprejem prihajajočih malčkov. Slavko tako sedi kakor jaz. Že drugi tudi... Čuj, kakor da bi nekaj hodilo na hodniku! Ali bi šel kateri pogledat? Neka huda žival stoji pred vrati... Lisica... Razgovor o lisici. (Inicijativa za vsebino in vrstni red je prihajala od otrok.)
- b) Taka lisica je baje nekoč odnesla v svoj brlog malega fantička, Budulineka. Gradimo in pripovedujemo pravljico o Budulineku. Pri tem opravilu so nam prav dobro služile iz kartona izstrižene in živo pobarvane slike oseb, živali in predmetov, ki imajo vlogo v pravljici. (Kolektivna lutkovna igra s primitivnimi sredstvi!) Deca je bila vidno aktivna pri zgraditvi zgodbe. Ko smo končali pravljico, je bila velika večina okoli mene pri šolski mizi. Zabeležil sem si ime H. Herberta, ki je bil zelo aktiven. Radoveden sem, kakšne rezultate bo dalo pri tem dečku po pouku izvedeno testiranje.)
- c) »Nimam te rad, lisička, zakaj si odnesla Budulineka... Če bi bil lovec, bi pomeril s puško... Vi tudi? (Sledila je prava ploha pripovedovanja, češ kaj vse bi naredili moji malčki, če bi imeli puško.) Toda nimate puške... krogle tudi ne... (Eden od repetentov: »Naredimo krogle iz plastiline!« On razloži: kje jo imamo, kako smo delali krogle itd. Dogovorili smo se, da bomo naredili za staro lisico velike, za mlade pa majhne krogle ter da bomo vse to pripravili za streljanje v žleb klopi. Sledile so vrstitve malih in velikih kroglic, potem mešano: velika... mala... velika... mala... itd.)
- č) Učitelj vzame gosli pod pazduho in posnema »ato«, kako je sledil lisički po gozdu. Hodi po belih pikah, ki so bile narisane na šolska tla pred poukom. (Deci je ugajala šala, drug za drugim se je uvrstila in zamišljeno korakala in iskala sledove.) »Če bi lisička prišla v sobo, bi se poznal vsak korak na tleh... (Ima mokre... blatne... umazane tačke!) Kakor da bi jaz korakal z mokro gobico po nastenski tabli... Stara lisica stopa proti koči... Hu, kako velike pike dela njena mokra noga... Mala lisička ni pazila, v rumeno blato je stopila s tačko... (Prst namočimo v rumeno barvo.) Mala pika... velika pika... (Deca je namakala prste v pripravljene barve in »korakala« po nastenskih tablah, kakor stara in mlade lisice. Ta prva risna predvaja je izredno ugajala.)

d) Ata je našel brlog in zaigral... mamica mu je pomagala...

»Ham, štiri lisičke imam.
Budulinka nimam,
Budulinka gledam.
Ham, štiri lisičke imam!«

(Deca je vsa srečna pritegnila k pesmi.)

Ivančka že čaka mamica pred vrati ... Najbrž bo vprašala, kaj je videl v šoli. Ali boš znal povedati? (Kratek pregled dnevnega opravila.)

2. delovni dan.

a) Ali ste kaj povedali mamicí o hudi lisici? (Več bolj pogumnih se je javilo, da so povedali doma pravljico. Marsikateri je samo s plamenčkom v očeh izdal, da je tudi pripovedoval... toda v šoli za sedaj... rajši molči.)

b) Jaz zopet lepo sedim... Slavko tudi... Ivanček tudi... vsi... Jaz tudi imam »aktovko«... (»Jaz nahrbtnik... Jaz nič, jutri mi kupi mama!«) Vse, kar je v aktovki, lepo shranim... takole... Budulinek je tudi vsak dan tako zložil svoje reči v klop... Ali bi pomagal kateremu? (Več prosilcev se oglesi.) V klopih je red, vse je lepo na svojem mestu... Jutri, ko pridem v šolo, me lahko povabite, da pogledam, kateri ima najlepši red v klopi...

c) Še nekaj sem prinesel... (Deca je gledala velike slike iz naše pravljice in prav živahno pripovedovala, kaj neki predstavljajo.) Prvi prizor rišem na šolsko tablo, seveda z barvastimi kredami. Deca strmi. Ali nisem narisal preveč hiš? Zadosti bo toliko dreves? Gob... vran... dimnikov... oken? (Deca je »pomagala« in neopaženo štela od 1 do 4.)

Lepa so ta drevesa... Zgoraj velika pika, spodaj ravna palica...

Bolj pogumni pridejo k mizi in tudi oni natikajo okrogle kepe iz plastiline na pripravljene palice.) Budulinek ni imel plastiline, vendar je naredil na šolsko tablo lepa drevesa... (Bivši gojenci otroškega vrta so hitro uganili, da z barvasto kredo. Tudi pokazali so, kako. (Na levo od Budulineka je eno drevo... Na desno dve... in še eno... skupaj štiri... Preštejem, če je prav... Ena... dve... itd.)

č) Slika — Budulinek v luknji... Molči... ne gane se... (Boji se!) Kakor da bi mu mamica kazala s prstom (mimična gesta za »i«), naj le molči... Revček... vendar joče... toda tiho... iiiiil... (Glaskujemo »i« na vse tri načine.)

Na sosedovega psa, na Čuvaja je mislil... ta bi ga rešil... (Pričela je delovati otroška domišljija!) Ko bi prišel po sledovih do luknje, bi odprl usta... takole... (mimična gesta za »u«) in bi zatulil: uuuuuuu! (Glaskovanje na vse tri načine.)

d) Povečana slika (Ivo, Ana in Čuvaj) po Fleretovi prvi knjigi. (Markičkateri je že vedel, kdo so ti junaki!) Tega psa se je bala lisica... Pa še lovca... Ko je bila starejša, pravijo, da si je kupali očali... tako je sedela pred luknjo... Risba... (Repetentiso kar pričeli pesem:

»Lisica je imela očali in je pela
ojjejo, kaj le bo,
ko jagra več ne bo.«

e) Ko je prišel Budulinek iz šole, ga je vprašala mamica, če zna kaj narisati... Dobil je košček papirja in je narisal cele vrste dreves... Takole... (Ivanček: »Jaz tudi znam!«) Poskusi... nariši doma in nam jutri pokaži... (Tudi drugi so se javili in prosili koščke papirja za prvo domačo nalogo.)

3. delovni dan.

a) Ivanček mi je že pokazal svojo risbico... Slavko tudi... Lepo ste narisali... Rad vas imam... jaz bi vas tudi rešil iz luknje, kakor ata in mama Budulineka...

Konrad nima nič na papirju... Ali bi mu pomagali...? Kar povejte... kaj bi narisali... (Vadili smo risanje: malih in velikih pik, drevesc, iz pik smo sestavljali »zvezdice«. (Pojmi: zgoraj, spodaj, na levo, na desno, belo, modro, rdeče.) Branko še nima barvic... (»Jaz tudi nisem imel. Prosil sem ateka, pa mi je kupil.«) Budulineku bi tudi kupil atek barvice... (Rad ga ima, rešil ga je iz brloga.)

- b) Mamica ga je imela tudi rada ... Prinesla mu je iz mesta takšno igračko ... (Balonček.) Lepo se je igral z njim ... (Jaz vem, kako!) Kar pokaži! (—) Toda, kaj se je zgodilo ... Odnese ga je veter. (Gesta in glasnik oooooo. Glaskovanje na vse tri načine.) Glasniki i u o mešano. Fonomimična slika za »i«. Budulinekov prst naredimo iz plastiline in ga tudi narišemo. (Risna predvaja za »i«.)
- c) Lisičke ni več v šoli ... Poiščimo jo po sledi ... (V telovadnico! Tam igramo pravljico o Budulineku. Med igro podčrtamo vzgojno jedro. Ta del našega opravila pa ni bil posebno posrečen. Deca bi se rajši vozila na gladkih tleh telovadnice, kakor igrala lisičko...)
- č) Ali bi zopet narisali kaj doma? (Skupno smo se odločili, da bodo narisali: male in velike pike, dolge in kratke prste, nadalje, da si spravi vsak malo škatlico za vžigalice in 4 »paličke«.)

Zanimivo je, da samo sedaj, na koncu telovadne ure se je spomnil eden od repetentov, nismo molili pred poukom in po pouku. Deca je hotela, da bi molili kakor lansko leto, zato smo naredili nov korak v urejeno šolsko življenje.)

Na zadnji strani Delovnika.

Predelano obrazovalno gradivo:

Verouk:

Narodni jezik:

Pravljica o Budulineku.

Kako sedimo v šoli.

Kako shranimo svoje reči v klopi.

Glaskovanje: I, U, O.

Risne predvaje: vrstitve iz malih in velikih pik, kratki in dolgi prsti.

Risanje: drevesa, belo, modro, rdeče.

Računstvo: Štetje od 1 do 4 na predmetih in slikah, risanje drevesnih skupin od 1 do 4.

Petje: Ata vabi lisičko.

Lisica je imela.

Telovadba: Pravljica o Budulineku (posnemalne vaje).

Priložnostno: Otroci v šoli molijo pred poukom in po pouku, odslej bomo mi tudi molili. —

Opomba: Delovna enota je zelo uporabna, zbudi dovolj aktivnosti in nudi prijetno zaposlitev.

Testiran dečko H. Herbert ima nenavadno močno voljo, toda doseže le inteligenčni količnik 95. Po njegovi aktivnosti bi sodil, da je najbolj nadarjen v razredu.

XV. delovna enota:

NAŠE BOŽIČNO DREVO

5 delovnih dni

Izhodišče: Sklep razreda, da bomo naredili dvema revnima tovarišema božično drevo.

Vzgojni smoter: Prijetna zavest, da smo se dobro pripravili za praznik ljubezni.

Potek podrobnega šolskega dela.

1. delovni dan.

- a) Toplo je, pa tudi temno v naši učilnici... Najrajši bi naslonili glavo na klop... takole... in poslušali pravljico o hudi mačehi in o malem Jezuščku... (Glavice so se sklonile na klopi in zavladala je grobna tišina. Naša deca pač rada posluša pravljice!) Povestica... (Deca odobrava, graja, se navdušuje, nadaljuje povestico, kjer se ponavlja katera že znana perioda, skratka — aktivna je.) »Meni zelo ugaja ta Tinček... Tončeka pa ne maram...« Deca vneto razlaga, utemeljuje, sodi. Sklep: Siromaku je pomagal, Jezuščku je pomagal.)

Dva naša tovariša pravita, da letos ne bodo imeli božičnega drevesa. (Siromaki so, veliko otrok je pri hiši, ata malo zasluži.) Na dekliški šoli bi ostala tudi brez božičnega drevesa ena punčka, toda dobrosrčne tovarišice so si izmislile nekaj pametnega... (Dva prizadeta dečka sem z nekim naročilom poslal iz šole.) Ta dva ne smeta zvedeti, kaj so sklenile... Rekle so, da vsaka prinese nekaj malega za božično drevo, v petek pa, ko bo zadnji šolski dan, ji postavijo lepo božično drevo... Deklice že vedo: kdor siromaku pomaga — Jezuščku pomaga. (Sklep je bil hitro storjen, tudi naša tovariša ne ostaneta brez božičnega drevesa.) Jaz mislim, da bi bila bolj vesela, če ne bi vedela, kaj jima pripravljamo... (Ne bomo povedali!) Prav, potem ju pokličite v učilnico!

- b) »Vidva nista slišala, kaj smo sklenili...« (Deca je bila presenečena, mislila je, da bom izdal... našo sladko tajnost.) »Rekli smo, da bomo naredili lepo božično drevo... Glejte, v tej škatli je marsikaj za lepo drevo... (Iz škatle priromajo pred strmeče otroške oči: bonboni, okraski, svečke, rakete, zlata zvezda itd. Kmalu je gotova »trgovina«.) V tej trgovini kupujemo za naše božično drevo. Dinarje dobimo iz Fromovih škatel. Vsak otrok je dobil 6 dinarjev, te je položil na klop v dve skupini, o skupinah poročal. Predmeti v naši »trgovini« so imeli ceno od 1 do 6 dinarjev, vadili smo se tedaj odštevanja od 1 do 6. Denar je bil pripravljen v različnih skupinah, na primer:

0 0 0 0

0 0

Kupili smo zvezdico za 3 din in je postal razumljiv račun: $4 + 2 - 3 = 3$.

Prodali smo že veliko okraskov za naše božično drevo, ko so priromale iz učiteljeve škatle nove dragocenosti... same dražje reči... Vsi bi radi kupili, recimo možička iz čokolade, toda ta stane 8 din. Deček, ki je imel 6 din in je že potrošil 3 din, mora sedaj ugibati: koliko mu še manjka, da bi imel 8 din... Nova oblika mešanega računa: $6 - 3 + . = 8$.

- c) Okraske že imamo... (Moral bi imeti še drevo, hlevček, darila!) Hlevček bi lahko narisali... (V knjigi imamo hlevček!) Razgovor o sliki na 32. strani Fleretove N. p. knjige. Čitanje in deklamiranje besedila istotam.
- č) V moji knjigi je podobna pesmica o hlevčku... (Tam stoji pa hlevček. Antauer »Do stvarnega uka« str. 131. Deca je želela, da bi pesmico napisali v državne zvezke, kar se je tudi zgodilo. Bivši gojenci otroškega vrtca poznajo melodijo, oni so nas naučili peti to deci zelo priljubljeno božično pesmico.)
- Pred odhodom iz šole se domenimo, da bodo pri d n i prepisali pesmico iz čitanke z rediš peresom z malo abecedo. Mi pravimo: s punčkinimi črkami. Domača naloga!

2. delovni dan.

- a) Prva ura je veronauk.

Po odhodu g. kateheta prinese oskrbnica smreko v stojalu. (Delajmo božično drevo!) Dobro... saj imamo dovolj okraskov. (Hitro smo spoznali, da je okraskov še premalo, da moramo še nakupovati. Nadaljevali smo včeraj pričeto računanje.)

- b) Drevo še daleč ni bilo gotovo, toda vendar je sililo vse, da bi pod drevesčkom zapeli, pozneje pa, da bi narisali naše božično drevo. Seveda, zgodilo se je po želji otrok.

Opomba: Razsajajo norice, manjka 13 otrok. Prazni prostori v klopeh, zlasti pa »božično razpoloženje« mladine sta vzrok, da ima naš razred povsem nenavadno lice in tempo dela. Za domačo nalogo so prosili računsko opravilo in obljubili, da bodo Jezuščku napisali »zelo lepo« malo in veliko abecedo.

3. delovni dan.

- a) Eden od fantkov je okrevaval in po 8dnevni odsotnosti prvič prišel v šolo. Malo je zamudil, zanj je bila naša smreka na šolski mizi veliko presenečenje. »Od kod jo imamo,« bi rad vedel deček. To je bilo izhodišče za razgovor o smreki, za opazovanje posameznih delov naše smreke in risno fiksiranje tega, kar smo v razgovoru ugotovili. (Za razgovor o smreki je odlično gradivo v Antauerjevi že zgoraj omenjeni knjigi str. 125.)
- b) Pridnim bo prinesel Jezušček božično drevo. V našem razredu imamo tudi danes vse polno otrok, ki bi bili bolj potrebni nekega drugega darila... zdravja... (Jezušček jim lahko povrne ljubo zdravje!) Zlasti, če bi ga kdo lepo prosil... Sklep: napišemo pismo Jezuščku. Narisali smo vrstitev iz hlevčkov in palm, potem je sledilo besedilo:

Ljubi sveti Jezušček!

Naši tovariši so bolni. Prosimo, daj jim zdravje!
Studenci, 21. 12. 1938.

Kersnik Ivan.

Pod besedilom so postavili dečki vrsto zelenih smrek.

4. delovni dan.

- a) Učilnica je skoro prazna, manjka 15 otrok. Pogovarjamo se o onih, ki danes niso v šoli. »Bojim se, da bodo zaostali...« (Moral bi računati, čitati, pisati!) Toda kako bi računali? (Izmisliti si morajo račune... Božične račune!) Deca je prinašala primere za gole račune, iste smo napisovali in reševali.
- b) Bolni tudi samo na to mislijo kakor mi zdravi: kaj neki bo nam prinesel mali Jezušček... Meni bo prinesel sanke! Meni barvice! Meni smučarsko obleko! Če samo poveš, bomo hitro pozabili... (Napiši!) Prihajajo poedinci in napišejo na tablo, kaj bo prinesel mali Jezušček. Ostali pišejo isto v šolskih zvezkih. Po opravljenem delu čitamo beležke, to je — vadimo čitanje rokopisa.
- c) Jutri zadnji dan v šoli, pojutrišnjem se prične božični odmor. Zakaj? Razgovor: božič je rojstni dan Jezuščka, božič je praznik ljubezni. Kaj bi delali v božičnem odmoru?

5. delovni dan.

- a) Manjka 23 otrok.
Pri nas samo na božič mislimo... (Zelo prijetno kramljanje o božičnih pripravah doma, o lanskem božiču v otroškem vrtcu, o sirotah in revežih.)
- b) Danes ob štirih bo prišel Božiček v Sokolski dom in prinesel darila revnim, katere vabi k tej prireditvi... (Razdelitev vstopnic k prireditvi Rdečega križa.) To bo veselje... Takšno veselje bi videli in čutili vsi sedaj, ko bi bila tukaj naša revna součenca. Norice so nam pokvarile lepo pripravljen doživljaj, zbolela sta tudi onadva, katerima je bilo pripravljeno z veliko ljubeznijo božično drevo.
- c) Tretjo uro smo prebili v šolski dvorani v družbi vseh učencev naše šole. kjer smo poslušali božično pravljico, peli božične pesmi in ob lepo okrašenem božičnem drevesu sklenili, da bomo prištedili v božičnem odmoru kak dinarček in kupili zanj slovensko čtivo našim bratcem in sestricam v inozemstvu.
- O p o m b a : Kaj pomagajo lepi načrti, ko jih z eno grobo potezo uniči slučaj, kakor v našem primeru — nalezljiva bolezen.

Na zadnji strani delovnika:

Predelano obrazovalno gradivo:

Verouk:

Angelsko češčanje.

Pastirji pri jaslih.

Narodni jezik:

Tam v goščavci (navajanje na čitanje brez zlogovanja).

Ponavljanje pri veliki abecedi, besedilo čitamo tako, »kakor če bi govorili«.

Pismo Jezuščku v državne zvezke.

»Tam stoji pa hlevček« z malo abecedo.

Povestica: Jezušček v gozdu.

Smreka, božično drevo, božične priprave družine, božičnica Rdečega križa v Studencih, božič je rojstni dan Jezuščka.

Računstvo:

Božična trgovina, odštevanje od 1 do 6, mešani računi od 1 do 10. Primeri:

$$6 - 4 =$$

$$4 + 2 - 3 =$$

$$6 - 5 + . = 10$$

Petje:

Tam stoji pa hlevček.

Telovadba:

Ure ni bilo radi hudega mraza.

Opomba: Število odsotnih radi noric je naraslo od 13 na 23 učencev.

Naša primera bi bila dva vložka v Delovniku, ki je prav za prav samo blok za zbiranje takih vložkov. Do konca šolskega leta bi se nabralo v bloku do 40 takih vložkov, ki bi pokazali bolj ali manj podrobno podano ali načeloma vedno resnično sliko poteka šolskega dela.

Od takih Delovnikov izkušenih starejših učnih oseb bi imel neslutene koristi mladi učiteljski rod in, kar je še važnejše, samo na osnovi takih Delovnikov bi imeli nadzorovalni organi pravo gradivo za inštruktivno delo.

Če bi recimo teden dni pred nameranim nadzorovanjem šole zahteval sreski šolski nadzornik po dva »vložka« iz delovnika na šoli nastavljenih učnih oseb, bi imel v teh vložkih pravo okence, skozi katero bi lahko opazoval delo, vrline in napake učitelja tudi takrat, če sedi v svoji pisarni. Pripravljeni bi prišli nadzorovalni organi v šolo in bi bilo pridno učiteljstvo rešeno stalne nevarnosti, da dobi slabo oceno, ker je v skupni igri treh činiteljev (snov — učitelj — otrok) en partner bodisi iz kakršnega vzroka odpovedal v uri, ko je razred počastil s svojo navzočnostjo zastopnik prosvetne uprave.

Končno še eno skromno vprašanje:

Ali mislite, da je sedaj obvezni način zapisovanja v Tednikih prinesel kakšno spremembo pri podrobnem šolskem delu samem? Ne bi verjel. Kvaliteta podrobnega šolskega dela se ne dviga s Tedniki. In z delovniki, ki prinašajo verno sliko šolskega dela? Z Delovniki bi bilo povsem drugače. Delovniki bi utegnili prinesiti tako dolgo pogrešano pomladansko sapico za slovensko ljudsko šolstvo.

Vsaka učna ura nudi možnost za zблиžanje šole in doma, če učitelj pri pouku upošteva življenjsko bližino ter se opira na domače kulturne in pridobitne razmere in če staršem daje večkrat priliko in možnost za posredni ali neposredni vpogled v šolsko delo.

Dr. G. Preissler.

Učiteljstvo se zaveda, da je vzgojitelj z gledišča navsezadnje najučinkovitejše vzgojno sredstvo. Vsi poklicni vzgojitelji pa morajo z vsem poudarkom zahtevati, da naj vse zasebno in javno življenje prešinja zavest vzgojniške odgovornosti, da se v otroku izven šole ne poruši, kar je šola izgradila na področju vzgoje.

T. Keil.

MENA ALEKSIČ:

LISTJE PADA...

Strnjena tedenska enota za I. razred podeželske šole.

Smoter:

Otroci naj v celotnem okviru »Šola in dom« spoznajo pestrost narave, ki je v jeseni otroku posebno dovtetna.

Delovni načrt (sestavila vnaprej učiteljica, deloma dopolnili otroci med delom).

Splošno spoznavanje okolice:

Vtis — *doživljaj* — *domoslovje*:

Ivo in Ana v gozdu. Opazovanje dreves, listja, gob, gozdnih plodov — želod — storž.

Živali v gozdu. Lovec v gozdu. Kaj vidi?

Veter v gozdu. Listje pada.

Povestica: Strah v gozdu. »Strupene gobe«.

Pripovedov.: Drevo govori.

Dramatični nastop: Zajec in lovec.

Jezikovno spoznavanje okolice:

Pojmi: gozd — listnato — iglasto drevo — listje — igle — storž — želod — gobe — divjačina — kača.

Pridobivanje glasovnih pojmov: T S.

Deklamacija: Iz Župančičevih »100 ugank« — »Veter sem veter« — »Zajec«.

Dialogi: Ana in mama — deček in zajec.

Čitanje:

Vezave na stavnici: Čitanje kratkih sestavkov z znanimi črkami in besednimi slikami.

Dopolnjevanje besed v stavke.

Pisanje:

Vrstitve: razna drevesa — enopoteznost; razni listi — enopoteznost; razne gobe — enopoteznost; želodi — kača — vijuga.

Številčno in prostorninsko spoznavanje:

R a č u n s t v o : Koliko dreves, listov, gob, želodov, storžev, zajcev v gozdu. Števne vaje in računske povestice.

Pojmovanje števil do 8 (prištevanje in razstavljanje). Grupacije.

Oblikoslovje:

Pota v gozdu: dolga, kratka, široka, ravna, kriva, strma, ozka, levo, desno, v sredini.

Umetnostno spoznavanje:

R i s a n j e : »Ivo in Ana v gozdu«. Strah v gozdu. Kača v gozdu. Na lovu. R o č n o d e l o : Paličice: drevesa, puške, želodi, razne stvari (košarice, drevo). Iz barvastega papirja: razno listje.

P e t j e : »Le sekaj, sekaj smrečico!«, »Zajček«, »Jager gre na jago«.

T e l o v a d b a : Drevesa v gozdu. Listje pada. Dramatizacija pesmi: »Zajec«. Uprizoritev lova na šolskem dvorišču.

Prvi dan:

Izhodišče: IVO IN ANA V GOZDU.

Priprava primočkov: vršički smreke, storži, hrastovo listje, želod.

I. *Razgovor:* Kaj sta Ivo in Ana videla v gozdu.

1. Spoznavanje dreves. Pojmi: listnato, iglasto drevo, grm, trn.
2. Kaj ima drevo: korenine, deblo, veje, vejice, liste, igle, sadeže.
3. Pota v gozdu: dolga, ozka, široka, ravna, kriva, strma.
4. Živali v gozdu: zajci, srne, veverice, fazani — divjačina.
5. Rastline: gobe, želodi, storži, jagode.
6. Ljudje v gozdu: kmet, drvar, lovec.

Personifikacija: »Drevo« (učenec) pripoveduje.

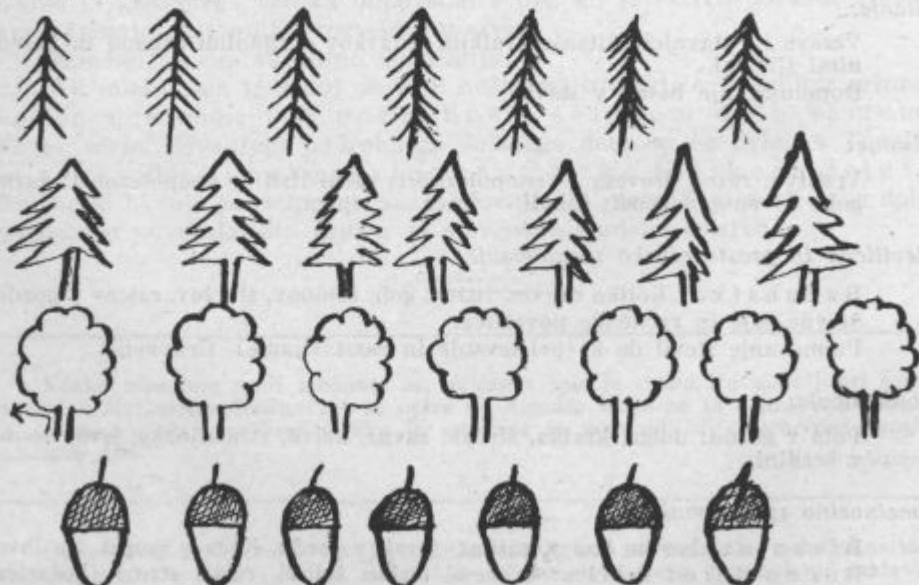
Dramatizacija: Kako drevesa rastejo. (Izpod klopi počasno dviganje, otroci stopijo na klop, roke so veje, prsti vejice.) — Veter se poigrava z drevjem.

II. *Računstvo:* Ivo šteje v gozdu drevesa. Ana šteje gobe. Ivo šteje fazane.

a) Štetje dreves, gob na sliki.

b) Računske povestice: Ivo je videl na enem drevesu 3 fazane, na drugem 4 fazane (različne povestice doprinašajo otroci).

III. *Risanje dreves* — enopotezno.

Vrstitve: smrek, hrastov, topolov.

IV. *Čitanje:* Oblikovno in glasovno izvajanje glasa in črke T.

Tiskanje črke T.

Vezave na stavnici: TA - TO - TI - TU - TE.

Dopolnjevanje v besede ustno: TA (topol), TO (drevo), TI (listi), TE (smreke).

Pismeno: TA TO TI TE

V. Ročno delo. — Risanje.

Sestavljanje iz paličic: drevo, smreka, topol — T.

Risanje (slike I.): Ivo in Ana v gozdu.

Drugi dan:

Izhodišče: Pravljica »STRAH V GOZDU«.

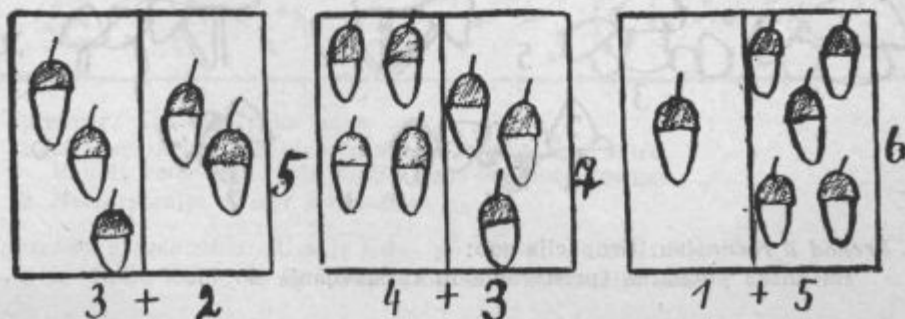
I. Ogleđevanje slike — prosto pripovedovanje — (vzbujanje fantazije).

1. Pripovedovanje pravljice »Strah v gozdu«.

Ivo, ata in mama so v gozdu grabili listje. V mraku so šli domov. V gozdu je bila že tema, Ivo se je ves čas držal ateka. Strah ga je bilo. Še govoriti si ni upal. Kadar ga je oplazila veja, je kar vztrepetal; če je pod nogami počila veja, je že poskočil. Komaj je čakal, da so prišli iz gozda. Doma so povečerjali, nato so legli. Ivo je kmalu zaspal. Sanjalo se mu je, da je zopet v gozdu, toda čisto sam. Tako hodi in tava po gozdu pozno v noč. Ko pogleda gor, se mu v obraz zasmeje luna. Pogleda okrog sebe. Vsa drevesa so oživela krog njega. Radovedno ga ogledujejo in nekaj šepetajo, se smejijo. Ivo ne razume njih pogovora. Na tleh so začeli poskakovati želodi, gobe so se med seboj pozdravljale in pogovarjale. Zdajci je zašumelo v gozdu, velika roka je prišla Iva za vrat. V smrtnem strahu je Ivo zakričal. K postelji je prihitela mama, zbudila ga je in potolažila, da so bile to samo sanje.

II. Prehod k računstvu: Štetje želodov (do 7). Računske povestice (prištevanje in razstavljanje do 7).

Grupacije:

III. Čitanje: Razmišljanje: Zakaj zraste na velikem hrastu tako majhen želod.

Povestica: Tako je premišljeval Tine, ko je hodil po gozdu. Sedel je pod mogočni hrast in godrnjal: »Rajši bi buče rasle na hrastu, želod pa po njivah.« V tem je padel s hrasta želod Tinetu ravno na nos. Sedaj je Tine mislil: »Hvala Bogu, da to ni bila buča, sicer bi mi razbila nos.«
 Iz Fleretove čitanke: »Če je otroke strah«.

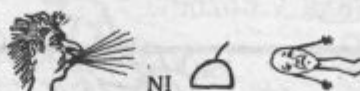
Deklamacija: Iz Župančičevih »100 ugank«.

Pisanje pesmice: NIMA

IMA

(Nima fantek kapice,
 kapica ima fantička.
 Prišle so hude sapice,
 niso vzele kapice,
 vzele so fantička.)

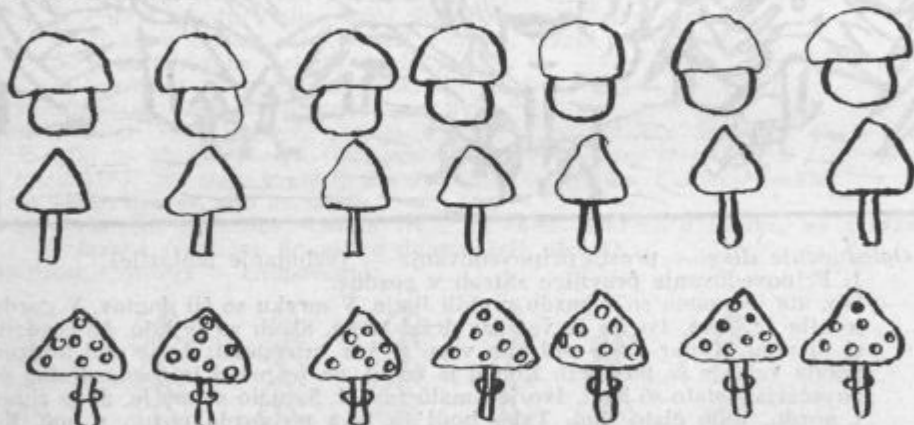
NI

Ročno delo: Različni predmeti iz želodov (košarice, fantiček, drevo...).

Petlje: Le sekaj, sekaj smrečico.

Tretji dan:

Izhodišče: Gobe.

Priprava: Goban, dedek, lisičke, mušnice (slika).

I. Razgovor: Ivo in Ana sta v gozdu nabirala gobe. Kakšne gobe sta našla?

Risanje in spoznavanje gob: goban, dedec, lisička, mušnica.

Užitne in strupene gobe.

Povestica: »Strupene gobe«. (Flere.) Pripovedovanje v raznih oblikah.

Ana pripoveduje — mama pripoveduje.

Dialog: Ana in mama, Ata in Ivo.

II. Prehod k računstvu: Grupacija gob:

Računske povestice (prištevanje in razstavljanje do 7).

III. Čitanje: IVO IN ANA IN TINE V

Pisanje: IVO IMA

TINE NIMA

ANA IMA

ATA IMA V

TETA IMA

MI JEMO

Četrti dan:

Izhodišče:

Listje pada. Veter (priprava pripomočkov: raznobarvno in raznovrstno listje).

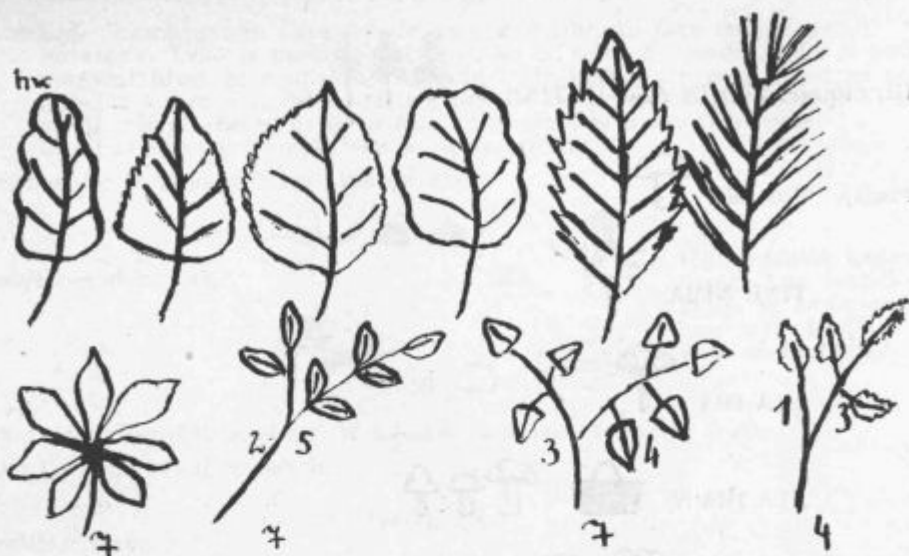

I. Razgovor: Kaj nam slika pove.

1. Dramatizacija: Drevesa in veter. Posnemanje vetra.
Pojmi: veter piha, tuli, buči (glasovno posnemanje).
2. Memoriranje: »Veter sem veter ...«

II. Prehod k računstvu: Risanje listov po obliki in barvi.

- a) Šetnje listov. b) Računske povestice. Grupacije listov.

Računanje z listi: a) resnično, b) simbolično, c) narisano.

III. Čitanje: VENE — TA JE OVEL — TINE LOVI — NA
 VEJI JE — VEJA JE NA — TA VEJA NIMA — NA
 JE MALO

IV. Petje: Le sekaj, sekaj smrečico.

VI. Ročno delo: Iz papirja: razni listi.

Peti dan:

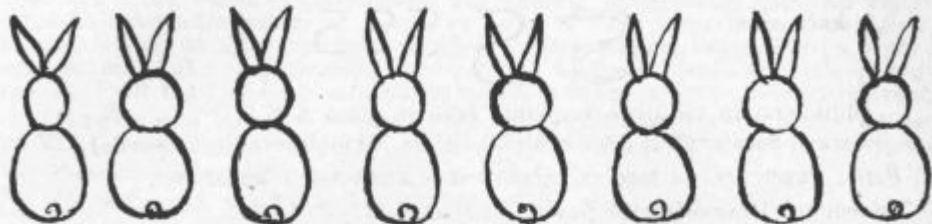
Izhodišče: Lovec v gozdu.

Priprava pripomočkov: ustreljen zajec, 2 puški.

- I. *Razgovor*: 1. Koga je Ivo videl v gozdu? Kako je spoznal lovca? (Obleka, klobuk, puška, naboj, zanke na pasu.)
 2. Kaj vse lovec strelja (obnavljanje pojma, divjačina).
 3. Pripovedovanje otroških doživljajev. »Ko je pri nas lov«. (Otroci sodelujejo na lovih kot gonjači.)

Telesno udejstvovanje: Uprizoritev lova na šolskem dvorišču.
 Razdelitev učencev v grupe: zajci, lovci, psi, gonjači.

- II. *Prehod k računstvu*: Štetje ustreljenih zajcev. Pojmovanje do 8.
 Oblikovanje številke 8 po naravni obliki (zajec).
 Števne vaje: puške, lovci ...
 Računske povestice. Prištevanje in razstavljanje do 8.
 Računanje z lovci, zajci, puškami, psi ...

III. *Čitanje*. — *Pisanje*. NA LOVU — ATA JE LOVIL V — VLOVIL

JE 8 — IMEL JE — IVO JE MAMI — JEMO

Deklamacija in petje:

Zajček, al' se ne bojiš —

Telovadba: Uprizoritev pesmice.

Šesti dan:

Resume: Gozd v jeseni. Listje pada.

I. *Ponovitev po izhodiščih*. Razni govorni nastopi, dramatizacije, monologi, dvogovori.

Deklamacije: Iz »100 ugank«, »Veter sem veter«, »Zajček«.

II. *Računstvo*: Računanje s: storži, želodi, listi, vejami, gobami — a) resnično, b) simbolično, računanje do 8.

III. *Čitanje in pisanje*:

v

ATA — IVO — TINE — MILA — ANA v — v

JE — NA JE — NA JE — v

 — MILA IN ANA IMAJO v   — ATA LOVI

 — TINE IN IVO IMATA — ATA IMA —

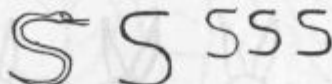
Ivo je videl v gozdu kačo.

Risanje kače: 1. kača, ki plazi, 2. kača, ki sika.

1. vijuga.

2. kača sika.

Oblikovno in glasovno izvajanje črke in glasa S S S.

Vezave na stavnici: SA SE SI SO SU — (dopolnjevanje v besede).

IV. *Petje*: Jager gre na jago. »Zajček«, »Le sekaj, sekaj smrečico«.

V. *Telovadba*: Dramatizacija pesmi: »Zajček«.

LEO PIBROVEC:

TEŽA ZRAKA IN ZRAČNI PRITISK

Nastop v luči strnjenega učnega postopka.

E. Vranc je v svojih »Osnovah« na str. 89 podal pregled raznih možnosti strnjenega šolskega dela. Tako učitelj lahko izbira in primerja svoj učni postopek z različnimi drugimi načini strnjenega šolskega dela, ki so navedeni v tem pregledu. Eden in isti učitelj se ne poslužuje samo enega in istega učnega postopka, temveč postopke menja, da zavlada v pouku večja pestrost, zanimanje in plodovito sodelovanje otrok. Jaz sem poučeval običajno tako, da sem obravnaval zaključene stvarne enote, pri čemer se je vodstvo predmetov menjavalo, večkrat pa sem porabil pri pouku priložnostno snov, poučeval sem tudi po načinu vodilne ideje ali pa sem obravnaval življenjske komplekse. Najraje pa se poslužujem tistega načina šolskega dela, pri katerem se rešujejo razni problemi. Otrokom zastavljam vprašanja, o katerih se potem razpravlja v prosti debati, da se problem reši. Pri tem si otroci urijo razum, odmišljajo, podrejšajo, primerjajo, analizirajo, klasificirajo, dokler ne pridejo do končnega pregleda in si ne ustvarijo pravilne sodbe o zadevni stvarini. Pri takem pouku se navadijo otroci, z zanimanjem dojemati učne in vzgojne dobrine, nauče se sprejemati tuje misli in jih kritično presoјati. Razumevati druge, to je važno, in v šoli se mora ta stran šol. dela upoštevati. Če se to opuščja, se pri otrocih marsikaj zanemari, kar se v poznejšem življenju ne more več popraviti. Radi tega so mi šolska radijska predavanja dobrodošla, ker se otroci vadijo sprejemati vsebino predavanj. Učitelj pa mora otroke navajati, da res dojemajo celotno vsebino in ne ostajajo s svojim zanimanjem le pri posameznih odlomkih predavanja, ne da bi zasledovali potek glavnih misli. V tem oziru dosega lepe uspehe v svoji privatni šoli Berthold Otto, ki sem ga spoznal v Berlinu ter prisostvoval njegovemu pouku v Großlichterfeldu.

V naslednjih vrsticah reproduciram učni nastop, ki sem ga imel v preteklem šolskem letu v združenih oddelkih 3. in 4. razreda višje ljudske šole.

Naslov učne teme: Zračni pritisk na razredna tla meri, kakor so to učenci izračunali, ca. 227 ton, zrak sam pa je po računih istih učencev težek le 80 kg. Kako to? Le 80 kg bi moralo pritiskati na šolska tla. Kje je pomota, oziroma zakaj je nastala razlika v računih?

Pouku je prisostvovalo 35 otrok in 22 članov učiteljskega zbora, ki sem jih povabil k sodelovanju pri pouku. Nekoliko po pričetku pouka nas je obiskal tudi sreski šolski referent, g. Grad Boris.

Mizice so bile postavljene v obliki podkve, da so se učenci pri pouku lahko medsebojno gledali. Sam sem sédel k učencu v prvi klopi ter večkrat menjal svoj prostor.

Ko sem povedal naslov teme, je zavlada v razredu tišina. Vsi navzoči so se zamislili in na tihem obnavljali učno snov, ki so si jo pridobili v šoli o zraku, zračnem pritisku in o teži zraka. Obnavljali so tudi ploskovne in telesne mere. V tem tiči vzrok, da pri šolskem delu nastajajo pavze, ki pa niso brezdelje, temveč plodovit trenutek pouka.

Otroci na zastavljeno vprašanje ne morejo hipoma odgovoriti, kakor so to zahtevali učitelji dosedanje šole in žal zahtevajo ponekod še danes. Preden človek odgovori, mora vse dobro premisliti, kar zahteva včasih precej časa. Ko zastaviš otrokom kako težjo nalogo iz računstva pa se ti takoj kateri učenec ne oglasi k besedi, misliš, da so otroci nesposobni za rešitev naloge. Poglej jim pa v oči in spoznal boš, kako se napenjajo duševne sile, ki bodo kmalu izklesale pravilno rešitev. Radi tega ne moti otroških miselnih potekov s svojo nepotrpežljivostjo.

Ponovil sem bistvo učne enote: Zračni pritisk na šolska tla meri ca 227 t, zrak sam v šolski sobi pa tehta samo 80 kg. Kako naj to razumemo?

Polagoma se oglašajo učenci k besedi:

Če tehta zrak v sobi 80 kg, pritiska na tla samo s silo 80 kg.

Učenec: Ali v resnici tehta zrak v sobi samo 80 kg? 1 l (dm³) zraka tehta 1,3 g. Izračunajmo, koliko l zraka je v šolski sobi in koliko tehta!

Otroci so izmerili razteznosti sobe, dolžino, širino in višino ter ugotovili, da je v sobi 79.662 m³, okroglo 80 m³ zraka, kar je osemdesetkrat po 1000 g (po 1 kg) zraka, kar znaša skupaj 80 kg zraka.

Otroci so račun ponovno pregledali in ugotovili njegovo pravilnost.

Učitelj: Resnično je torej, da tehta zrak v šolski sobi 80 kg.

Učenec: Prepričajmo se še, če res znaša pritisk na šolska tla 227 t. Tega skoraj verjeti ne morem.

Dečki in deklice so izračunali, da merijo šol. tla 22750 m², kar je 227.500 cm². Ker pritiska zrak na cm² ploščine s silo ca 1 kg, pritiska na šolska tla s silo ca. 227 ton.

Učenec: S to silo pritiska zrak pri 0° absolutne ali morske višine in pri 76° barometrovega stanja. Pri nas je zračni pritisk nekoliko manjši.

Učitelj: Pri nas znaša zračni pritisk za malenkost manj, pa to ne vpliva na končni odgovor zastavljenega vprašanja.

Učenec: Ali tehta 1 l zraka res le 1,3 g?

Učenec: O tem ne dvomim. Napravili smo poizkus. Imeli smo posodo z 10 l prostornine. Posoda z zrakom je tehtala 13 dkg 13 g. Ko smo iz posode izsesali zrak, je tehtala posoda le okoli 13 dkg 3 g.

Učenec: Vsega zraka nismo mogli izsesati. Zato so ostali v posodi še okoli 3 g zraka. Po našem poizkusu verjamem, da tehta 1 l zraka 1,3 g. Učenci imajo natančne priprave, da z njimi merijo težo zraka.

Učenec: Sličen poizkus smo napravili tudi pri vodovodu. Z gumijasto cevjo smo zrakotesno pritrčili 10 l držečo stekleno posodo ob stransko steno vodovodne pipe. Ko smo odprli pipo, da je tekla voda v školjko, je jemala s seboj zrak. S tehtanjem smo dognali, da je bilo v stekleni posodi okrog 13 g zraka.

Učitelj: Prepričani smo, da tehta 1 l (dm³) zraka resnično 1,3 g. Potemtakem je tudi res, da ves zrak v sobi tehta 80 kg, kakor smo izračunali.

Učenec: O teži zraka sem prepričan, zadeva z zračnim pritiskom pa se mi vendar zdi nekoliko zagonetna.

Učitelj: Pogovorimo se. Morebiti bomo imeli srečo, da razjasnimo zadevo.

Učenec: Napravili smo Torricellijev poizkus. Dokazali smo, da pritiska zrak na tla pri nas s silo 1006 g.

Učenec: Ob morskem površju pa s silo 1033 g pri 76° barometrskega stanja.

Učenec: Zračni pritisk se v istem kraju tudi menja, enkrat je večji, drugič pa manjši.

Učitelj: To smo večkrat ugotovili, vendar nima ta okoliščina vpliva na naš odgovor.

Učenec: Poizkus me je prepričal, da pritiska zrak na 1 cm² površine s silo ca. 1 kg. Vendar tu ni nekaj v redu, ker tehta zrak v sobi samo 80 kg.

Učitelj: To ravno moramo pojasniti.

Učenec: Če vržem na tla 80 kg teže, pritiska ta teža le s silo 80 kg in ne z večjo.

Učenec: Ali je dokazano, da na tla pritiska samo zrak? Morebiti sodeluje pri zračnem pritisku še kaka druga sila.

Učitelj: Katera? Premišljujmo!

Učenec: Nekaj mora biti. Račune smo izvršili pravilno. Težo zraka in zračni pritisk smo ugotovili s poizkusom, zato mislim, da zračni pritisk morebiti ni samo pritisk zraka, temveč da sodeluje pri tem še kaka druga sila.

Učitelj: Le premišljujmo dalje.

Učenec: Spomnim se na poizkus s kozarcem vode, ki ga pokrijem s papirjem. Če kozarec obrnem, ne pade voda iz kozarca. Prepričan sem, da drži vodo v kozarcu le zračni pritisk in ne še kaka druga sila.

Učenec: Učili smo se tudi o nategah. Gostilničar prenese v nategi vino iz soda v kozarec. Spodnji del cevi je odprt, pa voda ne izteče iz nje. Če bi v cev nalil 1 l vode, ki tehta 1 kg, jo lahko prenesem v nategi, ker zračni pritisk pritiska s silo 1 kg.

Učenec: 1 l (1 kg), pri nas okoli 1006 g, v Trstu ca. 1033 g.

Učenec: Premer cevi mora znašati ca. 1 cm².

Učitelj: Lahko je tudi večji, če pa je odprtina prevelika, se vodni molekuli preveč gibljejo in zrak se vtihotapi v cev. Potem voda izteče.

Učenec: Napravili bi lahko poizkus.

Učenec: 10 m dolge cevi pa nimamo. Lahko sestavimo več cevi, ki jih zvežemo z gumijastimi obročki ob cevnih stikih.

Učenec: Ta poizkus moramo napraviti.

Učitelj: Ali drži vodo v omenjenem kozarcu oziroma v nategah zračni pritisk? To vprašanje moramo rešiti.

Učenec: Druge sile skoraj ne poznamo. Kaj drugega, ko zračni pritisk drži vodo v kozarcu in cevi.

Učenec: Pravili ste nam o magdeburških polkroglih, ki so imele premer po 50 cm. Polkrogli so v Regensburgu v Nemčiji l. 1650. zrakotesno staknili. Ko so izsesali iz njih zrak, krogel nič več niso mogli dobiti narazen. Šele 16 vpreženim konjem se je posrečilo, krogli potegniti vsaksebi.

Učitelj: Zračni pritisk na krogli je meril ca. 31.400 kg.

Učenec: Verjamem, da je zračni pritisk držal krogli skupaj. Druge sile si ne morem predstavljati.

Učitelj: Povejte mi, ali ste prepričani, da je v resnici zračni pritisk tista sila, ki učinkuje pri poizkusih, ki smo jih ravnokar navedli.

Učenci: Druge sile si ne moremo misliti.

Učitelj: Pojasnite mi torej, kako je to, da tehta zrak v naši sobi 80 kg, zračni pritisk pa znaša 227 q.

Učenec: Ali morebiti vpliva na težo zraka prah, ki se nahaja v zraku, ali kaki plini, morebiti celo svetlobni žarki?

Učitelj: Nova misel, kakšno stališče zavzimate do nje?

Učenec: Prah ne more vplivati na težo zraka, plini pa tudi ne. Zrak je zmes dušika in kisika, ki jima je primešane nekoliko ogljenčeve kisline. 1 l te spojine z ogl. kislino vred tehta 1'3 g. Oglj. dvokis sam na sebi je res nekoliko težji ko zrak. 1 l ogl. dvokisa tehta 2 g. Ta teža ogl. dvokisa je malenkostna. Ne more vplivati na težo zraka.

Učitelj: Res, prevelika je razlika med težo zraka in zračnim pritiskom, da bi mogel prah ali kak plin sodelovati pri razliki med težo zraka in zračnim pritiskom.

Učenec: Kaj pa svetlobni žarki?

Učitelj: Govorili smo, da so svetlobni žarki le valovanje, da torej nimajo teže. Četudi bi pa imeli težo, bi bila teža premajhna, da bi jo vzeli v pretres.

Učenec: Ostanimo pri zračnem pritisku, ki ga povzroča teža zraka. Lahko damo zraku in zračnemu pritisku drugo ime, zrak in zračni pritisk pa ostaneta v svojih učinkih taka, kakor smo ju opazovali in spoznali.

Učenec: Učenjaki bodo morda nekoč našli drugačne razlage učinkov, kakršne imamo sedaj.

Učitelj: Ugotovili smo, da zrak v sobi tehta 80 kg, zračni pritisk pa da znaša 227 q. Odkod ta razlika? Odgovorite mi, sedaj je že čas.

Učenec: Nekaj se mi svita.

Učitelj: No, to je razveseljivo. Morebiti prodira spoznanje.

Učenec: Magdeburški poizkus so napravili na prostem. Rekli ste, da je pritiskal zrak na celo površje polkrogla s silo 31.400 kg. Izračunajmo površje polkrogla, da se prepričamo, če je res pritiskal zračni pritisk s silo 31.400 kg.

Učenec: Površje krogla moramo izračunati.

Učenec: $4r^2 p$ je formula za izračunavanje kroglinega površja.

Učenec: $r = 50$ cm, r^2 pa 5 krat 500 = 2500 cm.

Učenec: 4 krat 2500 = 10.000 cm².

Učenec: $10000 \times 3,14$

30000

40000

31400 cm²

Krogli sta imeli 31.400 cm površine. Na vsak cm² je pritiskal zračni pritisk s silo ca. 1 kg, skupaj torej s silo 31.400 kg = 314 q = 31 ton 14 q. Račun se ujema.

Učenec: Na prostem pritiska potemtakem zračni pritisk z isto silo kakor v zaprtem prostoru, kakor n. pr. pri nas v razredu.

Učenec: Na prostem je več zraka, ko pa v šolski sobi.

Učitelj: Sedaj smo se približali trenutku, ko boste na moje vprašanje morda lahko odgovorili.

Učenec: Na prostem je zrak gostejši.

Učenec: Zrak je povsod enako stisnjen, saj prodira skozi najmanjšo praznino ter se pri tem ne redči.

Učenec: Če prodira v najmanjšo praznino, potem imamo povsod enako strnjen zrak, v sobah kakor na prostem. Poizkusi glede zračnega pritiska se nam obnesejo povsod enako, na prostem ali pa v zaprtih prostorih.

Učenec: Potem pa ne pritiska v učilnici samo zrak, ki je v sobi, temveč tudi zrak od zunaj.

Učenec: Ves zrak pod nebom pritiska na zemljo in zato je v najnižjih plasteh stisnjen. Stisnjeni zrak prodira dalje v najmanjše prostore ter tlači dalje. Zračni pritisk v sobi povzročajo vse plasti zraka, ne pa samo zrak v sobi.

Učenci: Res je. To bi morali takoj vedeti, kakor hitro ste nam stavili vprašanje.

Učitelj: Tako je. Vse plasti zraka pritiskajo na zemljo. Radi tega je zrak v najnižjih plasteh stisnjen in pritiska dalje na vse strani. Zračnega pritiska v sobi ne povzroča torej samo teža zraka v sobi, temveč teža vsega zraka pod nebom. — Kaj ne, kako preprosta je zadeva, ki pa mnogim povzroča silne težave ob premišljevanju.

Učenec: Mnogo truda smo imeli, da smo rešili to vprašanje.

Učenec: Rešili pa smo ga le. Vesel sem radi tega.

Učenec: Takle pouk je prijeten, ker moramo pri njem misliti.

Učenec: Človek mora imeti odprte oči za vse, kar se okrog njega godi.

Učenec: Vsako reč moramo premisliti.

Učitelj: Da, ničesar ne verjeti, če se o podrobnosti dejstva niste poprej sami prepričali. Misli brez prepričanja so manj vredne.

Učenec: Nekaj bi rad omenil.

Učitelj: Kar omeni. Veseli me, da se često oglašiš k besedi.

Učenec: Pravite, da ne smemo ničesar verjeti, če se o pravilnosti dejstva nismo poprej sami prepričali. Potem bi tudi v Boga ne mogli verjeti, ker ne moremo dokazati, da je res v nebesih.

Učitelj: Govorili smo le o naravnih dogodkih, ki jih dojemamo s svojimi čutili. Kakšna je prav za prav naroda, ne vemo. Prikazuje se nam pač tako, kakor nam jo predstavljajo naši čuti. Naravno dogajanje moramo opazovati, da je razumemo. Naše duhovno življenje, naša notranja doživetja pa so povsem drugačna. Istinita so. Izvor vsega duhovnega življenja je Bog, ki ga čutimo v svojem

srcu. Svetostna čustva nam vzbujajo v njem, kar sami veste. Kolikokrat vas ženejo ta čustva k molitvi. Ko bi ne bilo Boga, bi tudi svetostnih čustev ne čutili v svojih srcih. Ločiti moramo torej prirodno materijo, za katere spoznavanje sem vam priporočal dokaze, od Boga, ki je izvor vsega duhovnega življenja in ki ga čutimo v svojih srcih. Kar čutimo v sebi, je istinito. Za dogodke vnanje prirode pa nas čuti lahko varajo.

Učenec: Bog je stvarnik in gospodar vse prirode.

Učitelj: Da. V Lukeževem očenašu molimo: »... zgodi se tvoja volja!« V tem stavku je izraženo, da je ves prirodni svet ter da smo vsi podrejeni božji volji. Bog je izvor vsega sveta in življenja.

Po rešitvi gornjega vprašanja smo imeli dosti prilike za izvršitev raznih nalog iz drugih predmetov. Otroci so popisali potek razgovora. Izračunavali so pritisk zraka na razne predmete in težo zraka v poedinih prostorih, narisali so dogodek, ko je Guericke v Regensburgu naredil poizkus z magdeburškimi polkrogli. Po Dalton-planu so ugotovili zgodovinski razvoj fizike s posebnim ozirom na 17. stoletje. Seznanili so se tudi s političnimi zgod. dogodki te dobe. Preskrbeli so si dve polkrogli, ki so jih po zgledu magdeburških polkrogel staknili v kroglo in izsesali iz njih zrak. Sočasno so lepomisno pisali vabilo k temu poizkusu. Sestavljali so zemljevide s posebnim ozirom na Regensburg in Magdeburg. Seznanjali so se z jugoslovanskimi učenjaki, ki so se intenzivno pečali s prirodoslovnimi vedami. Priredili so slavnost na čast Tesli itd.

Razgovore v taki obliki sem gojil z veseljem. Z njimi sem razvnel otroške duševne sile ter učence odvajal od le mehničnega pridobivanja učne snovi. Z otroško samodelavnostjo pridobljena učna snov je velikega pomena za duševni razvoj otrok, medtem ko je mehanično pridobljena snov, posebno če je preveč, le balast za dinamiko duha. Kaj mi pomaga ogromno bogastvo v skrinjah, če pa nimam ključa, da bi skrinje odprl in dvignil iz njih bogastvo.

Marsikdo bo rekel, da so razprave, kakršna je orisana v gornjih vrsticah, pretežke. To ne drži. Prični s podobnim delom in ne obupavaj. Otroci se bodo duševno lepo razvijali in v kratkem boš občudoval njihovo duševno prožnost. Pri nekaterih boš žel uspehe šele po končani šolski dobi, a zavest boš imel, da si vestno vršil svojo dolžnost. Če si pa zanemarjal pravilno gimnastiko duha, bodo usehnile pri zaupanih ti učencih sile, ki se takrat najbolj razvijajo, ko otroci posejajo šolo. Jaz sam si prizadevam, da storim za mladino vse, kar ji utegne koristiti. Imel sem nekoč učenca, ki se mi je zdel povprečen. V šoli se ni posebno odlikoval. Štiri leta po izstopu iz šole obišče ta nekdanji moj učenec nekoč sres. šolskega nadzornika Rajka Gradnika, ki je bil takrat poverjenik SŠM. Samozavestno stopi pred njega in ga prosi, da ga vpiše med člane SŠM. V nadaljnjem razgovoru z njim mu pove, da se ukvarja, dasi je preprost delavec, z filozofijo, da ima doma vse knjige, ki jih je spisal dr. F. Veber in da njih vsebino tudi razume. Priznal mu je tudi, da se mora meni zahvaliti za vse pobude, da se je duhovno tako razvil. Omenjeni delavec me je kasneje večkrat obiskal in mi predlagal, da bi ustanovili filozofski krožek. G. nadzornik mi je pripovedoval o lepem nastopu mojega bivšega učenca in mi čestital k lepemu vzgojnemu uspehu. Navedeni primer potrjuje dejstvo, da se z delovno poudarjenim poukom razvijajo duševne sile, ki bi sicer usahnile in da se nekatere sile razbohotijo v učencih šele tedaj, ko se za njimi za vselej zapro šolska vrata.

Pri ped. did. delovanju glejmo v bodočnost in merila za uspehe ne iščimo samo v dobi šolskega dela.

Gospodarstvo je v današnji dobi radi svoje poglobitve in razširitve izgradilo bogato lastno šolstvo najrazličnejših stopenj, zato se njegove vzgojne zahteve v okviru ljudske in meščanske šole brez nekih pridržkov ne dajo izpolniti do kraja. Krog ljudskošolskih nalog je na eni strani večji, na drugi strani pa bolj omejen nego krog gospodarsko - vzgojnih vprašanj.

Dr. R. Lochner.

„KRITIKI“ V SLOVO IN SPOMIN

Naš prvi in zadnji odgovor.

V vseh dobah so se pojavljali na vseh področjih življenja ljudje ali posamezniki, ki so skušali z ognjem in mečem ovirati razvojne nujnosti in ki so se trudili, na svoj način razlagati potrebe časa. Prepričali smo se, da spada v to vrsto pojavov v naši pedagogiki tudi Samčeva »Kritika«, ki je izzivala s svojim tonom že kar k fizičnemu spopadu.

Že zaradi tega nam niti na misel ne prihaja, da bi p o d r o b n o odgovarjali na izvajanja v Samčevem listu, saj jih ne smatramo za tako »tragična« in nevarna sodobni pedagogiki, kakor so se dozdevala morda temu ali onemu na prvi pogled. Če misli izdajatelj, urednik in glavni sotrudnik »Kritike«, da se bomo »poboljšali« po njegovih navodilih in receptih, mu odgovarjamo, da se hudo, hudo moti; pač pa obljublamo našim pedagoškim pristašem, da ostajamo kakor doslej tudi vnaprej zvesti pametni s v e t o v n o - z n a n s t v e n i pedagoški kulturi, s katero se lahko koristno oplaja tudi naše slovensko šolstvo. Preveč dragocen nam je čas, da bi se še dalje spuščali v kakršno koli polemiko v taki zvezi, kakršno so nam nudile zadnje številke Samčeve »Kritike«.

Več kakor teh 10 minut res ne utegnemo žrtvovati se idejam, ki jih je zagovarjal Samčev list v nedavni — jeseni. In vsaka jesen vzbuja primerno simboliko!

Ne pišemo teh vrstic morda radi kake »užaljenosti«, saj bi imeli o »Kritiki« isto mišljenje, četudi bi v njej ne bili napadeni ali bolje rečeno »obglavljeni«.

V Mariboru, januarja 1939.

Ernest Vranc s. r.

Dr. Franjo Žgeč s. r.

Albert Žerjav s. r.

ZAKLJUČNA BESEDA O „KRITIKI“

V 4. številki Samčeve »Kritike« je izšel članek o razmerah, ki baje vladajo v naši pedagoški literaturi in v katerem beremo na str. 57. med drugim doslovno: »Nikakor ni zdrav pojav, če pišejo v ta ali oni list vedno samo isti trije ljudje«.

Kdor le površno prelista zadnjih osem letnikov »Popotnika«, se lahko takoj prepriča, da baje to trditev, kolikor se nanaša na naš list, resnici naravnost v obraz. Še laže pa se more vsakdo o tem informirati na ta način, da pregleda sezname naših sodelavcev za članke in razprave, objavljene v našem pedagoškem glasilu v zadnjih osmih letih, ki so na koncu kazala posameznih letnikov. Iz teh seznamov je jasno razvidno, da je sodelovalo pri zadnjih osmih letnikih »Popotnika«, t. j. od šol. leta 1930./31. do 1937./38. leto za letom, in sicer po 30, 40, 31, 26, 18 (zmanjšan obseg lista!), 31, 26, t. j. povprečno po 29 sotrudnikov pri vsakem letniku. Te številke navajamo na tem mestu, da naši cenj. čitatelji vidijo, kako se v »Kritiki« potvarja resnica, hčerka božja. V tej zvezi še navajamo, da smo vse članke, ki smo jih prejeli od tov. Milice Stupan, objavili v »Popotniku« razen enega, ki nam ga je imenovana izročila šele v zadnjem času v objavo, pa ga radi pomanjkanja prostora v listu kakor mnogih drugih člankov, ki smo jih prejeli mnogo prej, do sedaj še nismo mogli objaviti. Jasno pa je tudi, da moramo dajati prednost kvalitetnim člankom, zlasti če so aktualni, in radi kontinuitete tudi prispevkom, ki so v zvezi s kakim prejšnjim člankom.

V kako podrobno analizo ostalih člankov, ki v njih Samčeva »Kritika« obsoja vsa naša »reformna stremjenja« ter na svoj način napada naše najvidnejše

borce za obnovo našega šolstva, se tudi mi ne moremo spuščati. To bi tudi ne imelo nobenega smisla, ker se naše gledanje na sedanji pedagoški položaj in njegove zahteve tako močno in bistveno razlikuje od nazorov, ki jih zagovarja »Kritika« kot zastopnica stare šole, da po tej poti nikoli ne bi mogli priti do kakega cilja. Zato se tukaj omejujemo le na nekaj stvarnih pripomb.

Ne moremo se spriznati z mislijo, da se naj pedagoški razmah, ki je nastal po prevratu tudi pri nas, »Kritiki« na ljubo sedaj naenkrat omeji ali celo zastavi. Absolutno pravilno je, da je samokritika in samoomejitev nasproti kaotičnim, tipajočim in gotovo tudi pretiranim prvim poizkusom potrebna, ali pri tem se ne sme prezreti, da ži v o j e d r o tega razmaha še vedno obstoji in deluje. Rešitve sedanjega položaja ne vidimo v tem, da to gibanje kratko in malo splahne ter se pred svojimi lastnimi tako ponosno in veselo vihrajočimi zastavami umakne. Zdi se nam temveč, da je stvar taka, da bi bilo tam, kjer se šolsko delo v novem duhu po prvem nejasnem naskoku morebiti ni obneslo, treba razmišljati o tem, kje so pravi vzroki neuspešnih poizkusov, in to delo s solidnejšimi sredstvi iznova pričeti. S tem hočemo poudariti, da načelno priznavamo živo izhodišče današnjega pedagoškega gibanja.

Kakor pa na eni strani tudi brezpogojno priznavamo, da je podrobno, tako zvano »rokodelsko« delo v šoli prav tako potrebno, da je potrebno vežbanje in običajno učenje, je na drugi strani vendarle psihološki globoko utemeljeno moderno pedagoško gibanje s svojimi poizkusi, da se vzbujajo in razvijajo osebne duševne sile in zmožnosti v otroku ter njegova notranja iniciativnost, ki vedno zopet življenje oplaja in poduhovlja, in da se s tem v zadostni meri krepi ono, kar je b i s t v e n o nasproti tako zvanemu pozitivnemu ali eksaktnemu znanju, ki si ga naj vsak otrok v šoli pridobi, ker mu je neobhodno potrebno za življenje kakor tudi za nadaljnje šolanje. Saj je v vsakem otroku, četudi v najskromnejši meri in obliki, nekaj svojstvenega in bistvenega, kar je treba razvijati, krepiti in oblikovati. Zato je treba vzgojno delo v šoli s čim večjim poudarkom osredotočiti tudi na o s e b n o o b l i k o v a n j e gojenca, če hočemo iz njega napraviti novega, boljšega človeka, kar seveda pomeni delo, ki se ne da opraviti od danes do jutri. Zdi se nam, da je treba stremljenja nove pedagogike vrednotiti predvsem kot take poizkuse in kot take jih smatramo za dragocene. Zato želimo, da se započeto delo v tem pravcu nadaljuje, četudi si prav nič ne prikrivamo, da se taki poizkusi v posameznih primerih gotovo še večkrat izjalovijo. Zaradi tega pa še ni potrebno, kakor to »Kritika« želi, da se vsak resen in v bodočnost usmerjen šolski poizkus kratko in malo zadavi in da se s tako reakcionarno miselnostjo zopet nadela pot pedagoškemu filistrstvu. Ne utesnjamo učitelja v njegovem stremljenju naprej in navzgor, temveč mu dajmo daleč ležeč cilj, potem bo tudi njegov pogled širok in bistro njegovo oko. Tudi smo mnenja, da vzgojniška resničnost od marsikatere ideje pedagoške reforme, ki jo »Kritika« na vsej črti tako strastno, dasi le s topim orožjem pobija, n. pr. od delovnošolske ideje v zvezi s strnjnim poukom lahko mnogo pridobi, kajpada tudi to le v primeru, da se ta ideja temeljito prouči, razčisti in po potrebi omeji ter prilagodi našim prilikam.

Po vsem tem se nam dozdeva, da bi bil na članke v Samčevi »Kritiki«, ki po večini niso daleč od navadnih pamfletov, najboljši tale odgovor: da skušamo od tistega vzgojniškega n a v d u š e n j a, ki živi v reformni pedagogiki, čim več rešiti v bližnjo bodočnost in da se potrudimo, s tem navdušenjem združiti p r e u d a r n o s t, ki izvira iz spoznanja šolske in življenjske resničnosti, da ne prekoračimo svojega delokroga, ampak da ostanemo v mejah, ki nam jih določa šolsko in izvenšolsko življenje samo. Potem ne bo nova šola životarila le v nekaterih glavah in na »Popotnikovem« papirju, kakor to meni »Kritika«, temveč bo živel in se razmahnila tja do zadnje gorske vasi.

S tem zaključujemo diskusijo o »Kritiki«, ki se je pojavila ne morebiti kot blesteč meteor na našem pedagoškem nebu, nego kot »muha enodnevnic«, ki se je kaj kmalu prelevila v hudobnega sršena, hoteč z njegovim strupenim želom ohromiti malo četo naših najvidnejših borcev za novo šolo ter hkrati zbegati njih številne pristaše in somišljenike, a dosegla je s tem, kakor kaže sprednja izjava, baš nasprotno. Kritično-ironične pripombe v Samčevih člankih, ki so vse drugo kot logično zgrajene, ne morejo resnih pedagoških delavcev spraviti iz ravnotežja ter jih odvrniti od novodobnega načina šolskega dela, temveč jih morajo le opogumiti in podžgati, da to delo še z večjo vnemo nadaljujejo v prepričanju, da so na pravi poti, dokler ostane njihova miselnost v skladu z obrazovalnimi idejami mednarodno priznanih pedagoških mislecev.

Tudi ne moremo dopustiti, da naj dobi entuziazma za resnično obnovo našega šolstva sledi zopet doba popuščanja, mrtvila in samo rokodelsko-peda-

goškega obratovanja. Sedaj gre za to, da se ne samo ohrani, vsestranski izgradi, izpopolni ter ob potrebi izboljša, kar se je že doseglo, nego da se še podvojijo naši dosedanji napori in naša prizadevanja za produktivno pedagoško življenje, ki naj postopoma vodi do osamosvojitve našega ljudskega šolstva, kolikor to dopušča mednarodni značaj pedagogike.

Nič na svetu ne miruje, zato se tudi borba za novo šolo nadaljuje in se mora nadaljevati do končne — z m a g e !

Kajpada navdušenje samo ne zadostuje in od hotenja do dejanja je še dolga pot. Dejanje samo pa odločuje. Zato nam je predvsem treba poguma, da pričnemo s šolskim delom v novem duhu tudi tam, kjer je še vse pri starem, in najsi bo še tako majhen naš prvi korak. A napraviti ga moramo, če hočemo naprej in navzgor. Besede lahko sicer mičejo, ali samo zgledi vlečejo. Temu spoznanju se mora naš list zahvaliti za svoj obstoj in razmah. Zato se obračamo do vseh pogumnih s prošnjo, naj stopijo na plan ter se postavijo v prvo vrsto, da s svojim zgledom pokažejo: »Glejte, tako delam jaz, tako hodim jaz svojo pot. Pojdi, tovariš, in se mi pridruži ali napravi to bolje!« K temu sodelovanju vabimo vse, tudi tebe, ki so se ti simpatije očitno ali samo na tihem nagibale k Samčevi »Kritiki«, saj si tudi ti prevzel del odgovornosti za bodočo usodo slovenskega ljudskega šolstva. Pokaži sedaj, kaj zmoreš, ter vplivaj s svojim dobrim zgledom, stopnjujoč tudi njeno zmogljivost, na svojo okolico.

M. Senkovič, urednik »Popotnika«.

Razgled ●

O pevskem pouku.

Nepodpisan kritik v »Schweizerische Lehrerzeitung« obsoja brezčutno, površno in preglasno petje v mnogih švicarskih šolah. Učencem nič ne povedo o skladateljih in jih ne navajajo, da bi jih spoštovali kot umetnike in njih skladbe cenili kot umetnine. Treba je vedeti, kaj je petje in godba in kaj je kričanje. Godba jim ni nič svetega, ampak le nekako sredstvo za zabavo. Moti se učitelj petja, če misli, da je lepo, če pojejo učenci le »forte«. Kdor ne more doseči, da bi mu učenci peli čist, dobro doneč pianissimo, ne bo nikoli dosegel forta, ki bi zvenel polno in ugodno. Večinoma pojo po šolah preveč po taktu, to je, da ne gledajo na vsebino pesmi in značaj napeva, ki včasih zahtevata hitrejše, včasih pa bolj počasno izvajanje. Tako puščajo v nemar smisel melodije. Dosti je šol, kjer je petje le mehanično delo, ki se gubi le v slabo pojmovani tehniki. Pisec vabi vse učitelje k sodelovanju in jih poziva, naj se mu pridružijo, da se obnovi krasno petje v šolah. — Freie Schulzeitung 1937., 353.

P.

Podporno društvo za duševno zaostale otroke v Baselu.

V poslednjem letnem poročilu baselskega društva za podpiranje duševno zaostalih otrok je podana vsebina predavanja o dednosti duševne zaostalosti. Predaval je šolski zdravnik dr. Brugger.

Duševno bolnih je nemara 1½ do 2 % prebivalstva. Duševno zaostalih je že

3—4 %. Med sorodniki takih revčkov je reče: skoro vsi potomci takega zakona z enim duševno zaostalim je bilo 45 % potomcev prav tako bolnih. Če pa sta oče in mati duševno zaostala, je 90 do 95 % potomcev duševno zaostalih. To pa je tako velik odstotek, da se lahko reče: skoro vse potomci takega zakona so duševno zaostali, kar se pozna tudi v drugem kolenu. Resnica pa je, da imajo baš zakoni duševno zaostalih več potomcev kot duševno zdravi zakonci. Dr. Brugger priporoča, naj se dedno zaostali sterilizirajo, t. j. naj se jim odvzame spolna moč. Bolniki radi pristajajo na tak predlog, ker pričakujejo od take zdravstvene operacije olajšavo v življenju. — Schweizer. Erziehungsanschau 1938., 42.

P.

Božjast (epilepsija)

ni redek pojav v šolah. V zborniku Ugeskole for Laeger sta C. Clemmeseu a M. L. Moltke opisala rezultate lečenja 100 božjastnih otrok v kodanjski bolnici. Bilo je 58 fantov in 42 deklic. O 24 primerih se ni moglo dobiti popolnih poročil, 25 primerov pa je treba smatrati za popolnoma ozdravljene. — Od ostalih 51 otrok jih 34 ni ozdravelo, 17 pa jih je umrlo. Čim hujši so bili napadi, toliko težje je bilo lečenje. Vsekakor se je dognalo, da je lečenje toliko uspešnejše, čim prej se po obolenju prične. V otroški dobi epileptiki najlažje ozdravijo.

Film in samomori dijakov.

Francoski minister šolstva je izdal 31. marca 1937. okrožnico, v kateri opozarja na samomore šolske mladine pod vplivom filma »Poil de Carotte«. Zato je treba paziti na to, da se učencem predvajajo le takšni filmi, ki podpirajo npravstveno vzgojo in ne škodujejo staršem in učiteljem pri uspešnem delu. — *Oświata i Wychowanie* 1937., 484. P.

Šolski film na Poljskem.

Poljsko šolsko ministrstvo je lani uvedlo za srednje šole 17milimetrski film. Naredba navaja trojne filme:

A. Film, ki imajo značaj učil: vse državne šole s projekcijskim strojem so dolžne, uporabljati take filme po izposojevalnem načrtu.

B. Film, ki so sicer učila, a niso navedeni v izposojevalnem načrtu; take filme šole izbirajo po lastni uvidevnosti.

C. Kratki filmi za občo naobrazbo, ki jih morejo šole predvajati le po pouku.

Vse vrste filmov morajo biti prej odobrene in vpisane v seznam uradnega lista.

Naredba tudi navaja način, kako naj se filmi uporabljajo. * * *

»Motorizacija« srednjih šol.

V nekem poljskem listu zahtevajo kar trije avtorji »motorizacijo« srednjih šol: od 4. razreda naprej naj se uče dijaki natančno, kaj so, kakšna so in kako delujejo razna motorna vozila. Uče se naj voziti motorno kolo in razne avtomobile, zasebne in vojaške. Obramba domovine je danes nemogoča brez široko razpredene motorizacije naroda. * * *

Za učitelje - kulturne delavce

se zavzema naredba poljskega ministrstva od 19. maja 1937., ki nalaga skrbnikom šolskih okrajev in šolskim nadzornikom, naj učiteljem, ki se odklikujejo tudi po svoji izvenšolski delavnosti a) znižajo število učnih ur in jim podeljujejo dopuste, potrebne za tako udeleževanje, b) jih na lastno prošnjo premeščajo v take kraje, kjer jim je mogoče, obiskovati zbirke in tečaje za svojo nadaljnjo izobrazbo, in c) nadzirajo šolske upravitelje v njih občevanju z takšnimi učitelji. — *Dziennik Urzędowy* 1937., 209. * * *

Glavni vzrok podivjanosti mladine

vidi dr. T. Wojenski (Rodzina i Dziecko št. 10., 1937.) v posurovelosti odraslih. Vsakovrstni »računi« se danes med odraslimi povsem drugače rešujejo kakor pred vojno. Drugi vzrok je gmotna kriza. * * *

Kako naj se mladina vede doma in na cesti.

Poljsko ministrstvo je izdalo o tem posebna navodila z odlokom z dne 2. junija 1938., v katerem se pravi, naj bi se mladina povsod vedla tako, kakor se vede v ljuden človek. To se naj doseže takole:

1. Učitelji naj se večkrat razgovarjajo z učenci in dijaki o tej važni zadevi in naj z dobro besedo vplivajo nanje ter jim priporočajo, naj se predvsem zavedajo, da jih svet gleda in sodi po njih vedenju. Tudi naj se zavedajo, da dajejo s svojim vedenjem mlajšim dober ali slab zgled in da so starejši učenci prvi in najvažnejši učitelji mlajših šolarjev.

2. O vedenju mladine naj se posvetujejo starši in učitelji tudi na sestankih. Učitelji naj staršem priporočajo lepo vedenje povsod, zlasti doma, z lastnim lepim vedenjem pa naj bodo učitelji zgled staršem, ki naj gledajo posebno tudi na vedenje lastnih otrok, da bodo dajali drugim dober zgled.

3. Učitelji naj odločno, toda v ljudno in ljubeznivo posredujejo v primerih, kjer opazijo, da se učenci slabo vedejo, da pokažejo učencem, da sta tudi jeza in nasilje nesposodobna. Če pa učitelj kaže, da mu je vedenje učenec deveta briga, če se z mladino ne pomenkuje in se ji včasih ne pridruži, ne da bi ji bil v nadlego: potem ni kos svoji nalogi kot učitelj naroda in se naj spomni, da je ošabnost in odurno vedenje nasproti starim in mladim najrša učiteljeva napaka in glavni vzrok za to, da ga ljudstvo ne mara.

4. Izlete je treba skrbno organizirati, tabore in kolonije urediti je prav tako važna dolžnost učiteljev; sploh je stalna skrb za mladino učiteljeva prva briga. Nemarnost v tem pogledu se bo kaznovala.

5. Začetišča in šolska prenočišča je treba primerno urediti. Upravitelji teh mladinoljubnih naprav so za najmanjši nered odgovorni.

6. Člani šolske uprave morajo skrbeti za to, da se predpisi o navajanju otrok k lepemu vedenju tudi res izvršujejo. Zlasti morajo večkrat kontrolirati vse prostore v takih krajih, ki jih pogostoma obiskujejo celi razredi. — *Dziennik Urzędowy* 1938., 240. P.

Učiteljski tip.

Dr. W. Friedrichs postavlja v svojem delu »Poizkus karakterologije učitelstva« štiri učiteljske tipe: naivni tip, avtoritativni tip, razumni tip in stvarni tip.

K naivnemu učiteljskemu tipu prištevata tiste učitelje, ki se v vsem popolnoma približujejo otroku, ki so torej le nekoliko starejši tovariši svojih go-

jencev. Označuje jih impulzivnost in si-gurnost v postopku. Zanje ni problemov tam, kjer si drugi tarejo glave. Včasih jim trda prede z avtoriteto. Nevojaški so in se ne morejo sprijazniti z ideali nove Nemčije. Ne čutijo se dovolj državljane in ne uradnike. Za politiko se prav malo zanimajo.

Avtoritativni tip se izživlja po svoji vitalni sili. Tudi ta tip postopa brez dolgega premisleka. Zakoreninjen v istinosti vodi svoje učence k praktični moči. Problem discipline zanj ne obstaja, učenci store takim učiteljem vse na prvi mig. Delujejo v smislu »tretjega carstva« in ta tip je med učiteljstvom v Nemčiji najbolj razširjen. Odklanjati je treba le nepravilne avtoritete v šolstvu: despote in pedante.

Razumni tip vznika v življenje in mišljenje otrok. Ne trudi se, da bi mlade duše prekoval, marveč jim pušča njih individualnost. Otroci, ki pri drugih učiteljih ne uspevajo, se pri razumnih učiteljih poboljšajo. Z roditelji izvrstno izhajajo. Svojega poklica ne smatrajo za lahko stvar, vsako reč prej dobro premislijo, preden kaj ukrenejo. Njih duh je demokratičen, zato v Nemčiji niso v čisljih.

Stvarni tip se najbolj zanima za učno snov, za kak predmet in zna zanj pridobiti tudi svoje učence. Pouk in vzgoja sta pri takih učiteljih tesno povezana, ali prav radi se izgublja v enostranskem početju bodisi v strokovnjaškem, bodisi v enciklopedičnem.

Važno je, da se zna učitelj sam pre-sojati in da ve, kam spada. Potem bo znal prednosti tega ali onega tipa v sebi razvijati, njegove slabe strani pa zatirati.

Usposobljenostni izpiti za učitelje čeških šol za abnormalno deco.

Take izpite je treba delati pred posebno komisijo; člane komisije imenuje izmed strokovnjakov naučni minister. Kandidatje morajo biti usposobljeni za občne ljudske šole in morajo imeti pet-mesečno prakso na kakšni šoli za abnormalne otroke. Izpit je trodelan: a) domača naloga, b) tri pismene naloge, c) enourni usni izpit pred komisijo 5 članov. Snov: pedagogija normalnega in abnormalnega otroka vobče in specialno znanje o kaki skupini abnormalnih otrok (slaboumnih, gluhtonemih, sle-pih itd.).

Skrb za šolsko zdravstvo na Norveškem.

Šole v 629 vaških in 67 mestnih norveških občinah imajo pravilno zdravniško nadzorstvo. To je v 97 % vseh občin. Učenci se preiskujejo zelo vestno, rezultati se često kontrolirajo. Bolni

otroci se zdravijo v šolskih klinikah in oskrbovališčih, ki jih je precej. Število počitniških kolonij je znatno. V šolah dobivajo otroci tudi malico: mleko, suhor z margarino, sir, košček korena in jabolka ali pomaranče. Tudi športna igrališča so dostopna otrokom. . . .

Pregled šol v Nemčiji.

Normalno razvit in duševno zdrav otrok stopi po končanem 6. letu v osnovno šolo (Grundschule), ki jo zapusti po 4 letih. Nato nadaljuje svojo naobrazbo v štiriletni občli ali ljudski šoli (Volksschule), v strokovnih šolah (Berufs- oder Fachschule) ali pa v meščanski šoli (štiriletna Mittelschule). Iz osnovne šole vodi pot tudi v srednje šole (Höhere Schulen), in sicer: v 8 letno Oberschule, v 6 letno Aufbauschule, ki sprejema 12 letne učence po končanem drugem razredu ljudske šole, in v 8letno gimnazijo. Aufbauschule omogoča prestop v srednjo šolo brez izgube šolskega leta otrokom, pri katerih se šele pozneje pokaže sposobnost za višji študij. . . .

Strelski šport na nemških srednjih šolah.

Ta šport se mora negovati v prostem času v prostovoljnih delovnih združenjih pod vodstvom usposobljenih učiteljev na primernih streliščih. Šola ni odgovorna za morebitne nesreče, pač pa je zavarovalna družba Agrippina v Kölnu izjavila, da so vsi dijaki-strelci pri njej zavarovani proti nezgodam brez premije. . . .

Najljubša predmeta angleških srednješolcev

sta po mnenju 4581 dečkov in 3692 deklic za dečke kemija, za deklice pa učni jezik. . . .

Umetnostna vzgoja na Angleškem.

V zadnjih letih je na Angleškem nastal nov pokret za umetnostno vzgojo mladine. Ustanavljajo se društva, ki nabavljajo kopije znamenitih slik ter jih posojajo šolam. . . .

Telesna vzgoja na angleških vseučiliščih.

Na konferenci Britanskega zdravniškega društva v Oxfordu so obravnavali telesno vzgojo na angleških vseučiliščih. Sprejeta resolucija pravi, da tudi najbolj navdušeno negovanje športov ne more nadoknaditi organizirane telesne vzgoje. Zato bi bilo treba na višjih učiliščih poskrbeti za fizično vzgojo, kakor se to dela drugod. Najprej se bo ustvaril center za telesno vzgojo na vseučilišču v Oxfordu, ki bo potem vzor za slične ustanove. . . .

Pedagoška Jugoslavija. Oktobrska številka »Učitelja«, ki ga urejuje Milič R. Majstorovič. Beograd 1938., izdaja centrala JUV.

Finančno težko je, izdajati poleg rednih še kake izredne pedagoške publikacije. Prav je storil beograjski »Učitelj«, da je posvetil nekatere svoje številke idejno ter snovno zaokroženim problemom in jubilejnim dogodkom v državi. V eni prejšnjih števil je prinesel »Pedagoško Českoslovaška«, ki so jo opisali iz raznih vidikov českoslovaški pedagoški in šolski kulturni delavci ter tako prikazali razvojno sliko českoslovaškega šolstva in učiteljstva do tragične okrnitve Č. S. R. meseca oktobra lanskega leta. Nadejamo se, da ne bodo nove razmere v republici uničile svojevrstnega in žilavega češkega tvornega duha v pedagogiki, ki je vzbudila pred leti občudovanje vse — demokratične Evrope. Učiteljeva »Pedagoška Českoslovaška« je kot knjiga trajne vrednosti!

Oktobrska številka te revije pa je posvečena pedagoški Jugoslaviji ter prinaša tri daljše razprave o povojnem razvoju srbske, hrvatske in slovenske pedagogike v najširšem pomenu te besede. V prvem delu zvezka podaja dr. Duš. Jovanović »Idejni razvitak pedagogike u Srba od 1918—1938 s osvrtom na pret hodno doba« (str. 68.—93.), v katerem prihajajo do izraza različne struje in šole s svojimi starejšimi in mlajšimi predstavniki; v srbski pedagoški publicistiki je opaziti še močne znake tako ali drugače pojmovanega herbarizma, razen pri najmlajših publicistih. Nato prikazuje Salih Ljubunčić »Pedagogiko pri Hrvatih« (str. 94.—118.), ki je močno podprta z literarnimi viri in oznakami, med temi tudi s podatki sloven. pedagoškega tiska. Precej natančno govori pisec tudi o didaktičnem ozir. metodološkem preporedu hrvatske šole, v kolikor se le-ta izraža v hrvatskem pedagoškem tisku v zadnjem 20letju. O »Dvajsetletnem jubileju slovenske pedagogike« (str. 119.—143.) pa razmišlja dr. K. Ozvald, ki je razporedil svojo snov najbolj pregledno. Ozvaldova razprava v tem zborniku je prevod vodilnega prispevka, ki ga je prinesel pred meseci naš list v jubilejni številki. Vsem, ki imajo opravke s pedagoškimi knjigami, bo nudi omenjeni zbornik lep razgled

ali sprehod v naš tiskani pedagoški svet, v katerem se učitelji-novinci sami teže orientirajo. Pri čitanju teh razprav pa se moramo zavedati, da izhaja ozir. odseva iz vsakršnega jubilejno poudarjenega tiska lepša in na videz ugodnejša slika prilik in razmer, kakor so te v resnici! Na vsak način velja to opozorilo vsem dogodkom na našem pedagoškem področju, kajti dolga je pot od misli v tisku do njenega polnega uresničenja v življenju. Jubileje smemo smatrati samo kot dobre priložnostne v z p o d b u d e za nova dejanja!

Tudi naslednje številke »Učitelja« bodo nadaljevale s podrobnejšim gradivom in pregledom o razvoju povojne psihologije, sociologije, filozofije, mladinske književnosti in šolstva v državi. Želim samo, da bo delež slovenskega šolstva in pedagoške kulture zastopan v pravi in resnični meri! Až.

»Roditeljski list«, št. 1., 2., 3. in 4. v šol. l. 1938/39. Izdaja Pedagoška centrala v Mariboru, letna naročnina 24 din.

S pogumom je stopil »Roditeljski list« v drugo leto svojega obstoja, da s svoje strani pripomore k izboljšanju družinske in šolske vzgoje. Žal ni bilo mogoče ob nizki naročnini misliti na — razširitev obsega, zato pa skuša uredništvo idejno in strokovno poglobiti svoj list s čim boljšimi prispevki rednih sotrudnikov, kajti pisati strokovne članke za preproste ljudi ni lahko delo. Verjetno je, da bi si nekateri želeli več sestavkov o vzgoji kmetov in delavske mladine ter njenih posebnosti, ki se razlikujejo od meščanskih razmer in pogojev, toda vse premalo in bolj redko se javljajo člankarji iz teh vrst, ki bi jih bil urednik gotovo vesel, če bi stopili tudi ti v krog listovih sotrudnikov. Pripomniti pa je treba, da list sam ne more izboljšati nezdravih življenjskih prilik in pogojev, ker je uresničenje reformnih stremiljenj v zvezi z zakonodajo, pač pa hoče list tu pa tam nakazati posledice slabo urejenih socialnih razmer, predvsem v vzgojni luči in družinski zvezi. Tudi s tega stališča presojava važnost in pomen našega »Roditeljskega lista«, ki je na pravi poti in ki nima tekmeča v vsej državi. To dejstvo dokazujejo razni članki v zadnjih številkah novega letnika, ki je deloma lažji po slogu in jeziku od lanskega in zato tudi staršem bližji.

Angela Vode: Spol in usoda. Dva zvezka. Izdala založba »Žena in dom«, Ljubljana 1939., str. 92, za nenaročnike 30 din.

To delo bo predvsem zanimalo naše učiteljice, ki jim današnja družba in zakonodaja kratki razne državljsanske pravice, čeprav jim istočasno nalaga večje dolžnosti in odgovornosti. Usoda poročene učiteljice ali pa tudi samske v pripravniško-uradniški službi je v mnogih pogledih slična usodi nezadostno zaščitene delavske žene v raznih obratih obrti in industrije. Ugledni avtorici tega spisa moramo priznati, da se je lotila vseh teh vprašanj ne samo z ljubeznijo, temveč tudi z družboslovno-znanstvenim prepričanjem, s katerim motri in presoja pojave in razmerja med spoli in »usodo« v današnjem življenjskem sistemu. Ne moremo trditi, da bi bila avtorica v svojih izvajanjih preenostransko usmerjena; nasprotno: stvarno in objektivno razmišljanje je prijetna posebnost tega dela, njegova aktualnost pa še tem večja v dobi nerazumljivih »celibatov«, ki kratijo zlasti učiteljicam skoroda zadnji drobec življenjske svobode.

A. S.

✓ *Biblioteka »Budučnost, urejuje in izdaja učitelj Miloš B. Janković, Beograd, Svetomira Nikolajevićeva 1. Ček. račun 55.497. 34. do 53. zvezek.*

Miloš Janković je kot urednik srbske pedagoške založbe »Budučnost« od leta 1907. do danes izdal s pohvale vredno vztrajnostjo 66 deloma ilustriranih zvezkov (po ca. 36 strani za 3 din), v katerih je prikazal lastne pedagoške izkušnje in spoznanja, podprta z odlomki iz prevodov priznanih pedagoških piscev. Njegove brušurice, ki se odključujejo po jasni postavitvi in pravilni rešitvi poedinih vzgojnih vprašanj, so radi popularizacije sodobnih pedagoških stremiljenj v srbski javnosti mnogo prispevale k pravilni postavitvi problema vzgoje sploh ter predstavljajo sigurno važen prispevek k srbski pedagoški književnosti.

Zal imamo na razpolago premalo prostora, da bi lahko objavili kritični pregled in oceno vseh teh zvezkov, iz katerih žari toliko ljubezni in razumevanja do otrok. Zato omenjamo samo one knjižice, ki nam v jasnih in finih analizah poedinih primerov prikazujejo tipe duševno in telesno zaostalih, odn. defektnih otrok, ki jim posvečajo psihologi, psihiatri, patologi, sociologi in pedagogi vedno več pozornosti.

Pri resnem poglobljanju v zvezke: 34. Dr. Alfred Adler: Otroci, ki se težko vzgajajo. 35. Dr. Ervin Wexberg: Plašni otrok. 36. Fritz Künkel: Neumni otrok. 37. Ada Beil:

Trmasti otrok. 38. Ruht Künkel: Spolno rano zreli otrok. 39. M. Schirrmeister: Razneženi otrok. 40. Alfred Appelt: Jecljajoči otrok. 41. Dr. Otto Naegele: Kriminalni otrok. 42. Otto Rühle: Zapuščeni otrok. 43. Otto Kaus: Edinček. 44. Hermann Weiskopf: Leni otrok. 45. Dr. Leonhard Seif: Vzorni otrok. 46. Dr. Max Reis: Bolehni otrok. 47. Sofie Lazarsfeld: Lažnivi otrok. 48. H. Freund: Dete, ki moči posteljo. 50. Kurt Seelman: Najmlajše in najstarejše dete. 51. Heinz Jakoby: Vihravi otrok. 52. Dr. Alice Rühle: Pastorček. 53. Dr. Bruno Krause: Pohabljeni otrok, itd. pride vestni čitatelj do važnega in mogoče odločilnega spoznanja, da slaboumnost, duševna nerazvitost, plašnost, zanemarjenost, trma, izprijenost, kriminalnost itd. niso toliko podedovane in prirojene lastnosti kot pa posledica slabega okolja, težkih socialnih razmer in obenem stopnjevana posledica napačnih vzgojnih postopkov. Med vzgojiteljem, ki se poslužuje omalovaževanja, žaljenja, zbadanja, zmerjanja, zastrašnja, strogosti, prisiljevanja, kričanja in telesnih kazni, in otrokom ne more biti zdravega in zaupljivega odnosa, ker ubije nepravilno vzgojiteljevo postopanje posebno v telesno in duševno nerazvitem otroku, ki poleg tega živi še v slabih socialnih razmerah, zadnje ostanke njegove samozavesti in vere v pravičnost in dobrohotnost okolice, tako da zalde takšen otrok radi stopnjujočega se čustva manjvrednosti na asocijalna pota.

Sodobna »totalnostna« pedagogika, ki ji služita v oporo najnovejši psihološki smeri Adlerjeva individualna psihologija in Freudova psihoanaliza, pa zahteva, da mora biti predvsem vzgojitelj sam vzgojen. Tak vzgojitelj bo kljub težkim socialnim razmeram, v katerih otrok živi, s pravilno uporabo individualno psihološke metode odklonil marsikatero svojo dosedanjo vzgojno napako ter tako v precejšnji meri ugodno vplival, da bo prišel otrok v svobodnem razvoju in rasti do pravičnega razumevanja življenja in ustrežajočega socialnega čustvovanja.

V vsakem otroku, posebno v takšnem, ki trpi radi telesnih ali duševnih pomanjkljivosti, mora vzgojiteljevo pravilno postopanje trajno vzbujati in krepiti vero v lastno moč, ki mu naj utrjuje zavest osebne sposobnosti za izvrševanje skupnih človeških dolžnosti. Če bo poedinec čutil svojo povezanost z zajednico in če bo obenem tudi čutil, da ga zajednica priznava kot enakovrednega člana, ga bo ta zvest hrabrila in dvigala ter omogočala

pravilno duševno in telesno rast in pravičen razvoj. Bojazljivec bo n. pr. po pravilnem vzgojiteljevem postopku moral priti do doživetega spoznanja, da je manj nevarno, iti naprej kot pa pobegniti. Zavest, da je »najboljši beg naprej« bo prejšnji strah pretvorila v hlabrost in plašnost v junaštvo. To bo pa uspelo le onim vzgojiteljem, ki so brez-pogojno in dosledno odstranili vsako nasilno avtoriteto ter se otroku, posebno duševno, odn. telesno pomanjkljivo ali nepravilno razvitemu, približajo z mnogo ljubezni, razumevanja in potrpežljivosti ter z vsem svojim postopanjem pokažejo in dokažejo, da priznavajo, spoštujejo in upoštevajo svoje otroke ter so njih iskreni prijatelji in resni sodelavci.

Naj bi tudi pri nas ne bilo učitelja, ki bi pri svojem dnevnem stiku in vplivu na težko vzgojljive otroke ne smatral za potrebno, seznaniti se vsaj v glavnih obrisih z »zdraveč« pedagogiko,¹ da bi tem laže pomagal duševno zaostalim in iztirjenim otrokom v svojem razredu, doseči normalno vzgojni smoter ter jih kot aktivne in pozitivne tvorce uvrstil v vaško občestveno življenje.

Pavle Šegula.

»Razori«, mesečnik za doraščajočo mladino. Izdaja Udr. nast. meščan. šol, sekcija v Ljubljani, urednik Tone Gaspari, letna naročnina 30 din.

Nedavno sem pregledoval starejše letnike »Razorov« ter se začudil, koliko realističnih sestankov vsebujejo letniki, ko je list izhajal še v Mariboru. Našel sem lepo vrsto zgodovinskih, prirodopisnih, zemljepisnih in pod. strokovno-pripovednih sestavkov, ki se dajo s pridom uporabiti kot razredno čtivo v višji ljudski šoli, čeprav je tu pa tam nekaj uredniškega mašila za izpolnitev prostora, kakor je pač to običaj pri vsakem listu ob priliki lomljenja stavka. Zato je pa bilo v mariborskih letnikih nekoliko manj leposlovja! Odkar pa izhajajo »Razori« v Ljubljani, pa v listu prevladuje bolj leposlovno-pripovedniška linija, vendar ne v škodo strokovno-poučne snovi, ki je v listu tudi zastopana v neki srednji meri. Vodilno povest tvorijo v tem letniku Potrčevi »Agrarci«, ki jim sledi mladina z zanimanjem. Tudi zunanja in notranja

oprema lista je na primerni višini. Kakor smo zvedeli, namerava letos izdati uprava namesto sklepne številke ob koncu leta samostojno mladinsko delo v obliki knjige, s čimer se bo še dvignilo zanimanje za »Razore« med doraščajočo mladino v naših nižjih srednjih šolah. Dobro bi bilo, če bi bile tudi ljudskošolske mladine. knjižnice večjih šol naročnice tega mesečnika, kakor tudi to, da bi našle publikacije Mladin. matice svoje mesto na policah dijaških knjižnic za nižje razrede meščan. oziroma srednjih šol.

- ja -

Jerica Kozina: Igralna šola. Samozaložba, Ljubljana 1938., str. 62.

V tej knjižici so igre in igrice za ljudskošolske učence, da bi v šoli pridobljeno snov ponovili v lažji in prijetnejši obliki. Simpatični so sicer naslovi teh igric: abeceda, računski, zemljepisna igra, letijo mesta, reke ... vse nazaj do Adama, slovniška igra itd., toda zdi se nam, da decu ne bo preveč navdušena za tako igralno šolo, ki spominja na šolsko snov. No, da, katera teh igric že utegne vžgati in pritegniti spontano pozornost mladine v izvenšolskem času, ob učiteljevem vodstvu tudi v razredu za poživitev ali prijeten oddih, toda kakih posebnih dogodkov knjižica ne bo vzbudila, čeprav želi avtorica učeči se deci olajšati učenje in jo pripraviti k bolj zanesljivemu znanju v obliki iger.

Silv.

Dr. Ivan Dečko in njegova doba. Izdal in založil V. Spindler v Mariboru, 1938., str. 100, cena broš. 20 din.

Ob 20letnici Jugoslavije je izšel ta spominski spis o dr. Ivanu Dečku, ki se je v predvojnih letih krepko in pošteno boril za pravice štajerskih Slovencev. Posebno starejšim Celjanom je še v živem spominu bojevita osebnost Dečka ter njegova politično-publicistična dejavnost za Slovence v obmejnem Štajerju. O narodnem voditelju Dečku in njegovi dobi pišejo v tem spominskem zborniku: N. Vrabl, dr. V. Kukovec, dr. V. Brezovnik in dr. F. Ilešič, ki osvetljujejo v zgodovinski luči razne, deloma že pozabljene dogodke iz nedavne štajerske preteklosti, »ko je šlo za biti ali ne biti slovenstva tu ob severni meji« (iz uvoda izdajatelja). Dozdeva se nam, tudi znamenja tako kažejo, da je dobro in potrebno tudi danes biti budno na straži! Z Dečkovim imenom je zvezana tudi nekdanja borba za slovensko šolo pred 40, 50 leti, zato opozarjamo šolske zgodovinarje tudi na ta Spindlerjev zbornik.

A. S.

¹ Glej tudi knjigo Milice Stupanove: Težko vzgojljivi otroci, založila »Zena in svet« v Mariboru. 1936. (159 strani — 30 din.) Ocenjo je napisal M. Senkovič v 7.—8. številki »Popotnika« 1936./37., str. 204—206. Š. P.

DODATEK

k seznamu knjig Pedagoške centrale v Mariboru

Prirastek do l. 1938.

(Nadaljevanje.)

G. Šolska politika in organizacija.

104. *Grotjahn Dr. A. — Junge Dr. G.*: Maßvolle Schulreform, l. 1929., str. 17.
105. *Sevič Milan*: Prosvetna politika i politička prosveta, l. 1928., str. 24.
106. *Riedel Dr. Kurt*: Lehrerbildung und Lehrplan, l. 1929., str. 31.
107. *Hollmann Dr. A.*: Visoka pučka škola, l. 1922., str. 182.
108. *Dürr'sche Buchhandlung*: Lehrplan-Lehrbuch. Literarischer Handweiser, l. 1931., str. 144.
109. *Andonović M. J.*: Profesionalna nastava i značaj zanatske škole u nas, l. 1920., str. 18.
110. *Jurančić J.*: Iz šole za narod, l. 1930., str. 104.
111. *Predavec Josip*: Pučka prosveta u Danskoj, l. 1909., str. 32.
112. *Pfihoda Vaclav*: Racionalizace školstvi, l. 1930., str. 460.
113. *Engl Dr. Hass*: Die Kinderlesehalle, l. 1932., str. 103.
114. *Cox Philip W. L.*: The junior High School and its curriculum, l. 1929., str. 474.
115. *Kuyppers F.*: Volksschule und Lehrerbildung in den Vereinigten Staaten, l. ?, str. 144.
116. *Rude Adolf*: Die neue Schule und ihre Unterrichtslehre, I. Die neue Schule, l. 1932., str. 281.
117. *Markovac Marijan*: Naerti za muški ručni rad, l. 1927., str. 12.
118. *Vranc Ernest*: Projekat nastavnog plana i programa z narodne škole, l. 1935., str. 40.
119. *Hessen Sergej*: Petnajst let sovjetskega šolstva in komunistične obrazbene politike, l. 1935., str. 93.
120. *Jakel A.*: La formation professionnelle du personal enseignant primaire, l. 1935., str. 400.
121. Društvo brezp. prof. kandidatov: Naše šolstvo in brezposelni učiteljski in profesorski kandidati.
122. Trgov. industr. komora u Zagrebu: Izveštaj o radu stanice za savjetovanje pri izboru zvanja za god. 1934, str. 24.
123. Trgov. industr. komora u Zagrebu: za god. 1935, str. 16.
124. Trgov. industr. komora u Zagrebu: za god. 1936, str. 16.
126. Društvo jugoslov. akademikov v Mariboru: Maribor za popolno slovensko univerzo, l. 1937., str. 16.
127. *Prica D. M. — Šilih G.*: Reforma učiteljskog obrazovanja, l. 1936., str. 80.
128. *Šilih G. — Ljubunčić S.*: Beležnica za pedagoške vaje, l. ?, str. 100.
129. *Fink Fr.*: Zbirka važnejših novih naredb in odredb za ljudske in meščanske šole ter učiteljsišča, zvezki 1.—17. za l. 1919.—1937.
130. *Dolgan J. — Vranc E.*: Podrobni učni načrt za ljudske šole, l. 1937., str. 161.
131. Trg. industr. komora u Zagrebu: Izveštaj o radu stanice za savjetovanje o izboru zvanja za god. 1937, str. 18.
132. *Mauer J.*: Škola pomoćna, l. 1912., str. 22.
133. *Neuhöfer Rud.*: Učebne osnovy střednih škol a učit. ustavů, l. 1934., str. 120.
134. *N. N.*: Normalni učebne osnovy pro obecne školy, l. 1933., str. 70.
135. *Šindelař Aug.*: Pražské pokusné reformní školy ve škol. roce 1930—1931, str. 54.
136. *Hrazdil Dr. Ant.*: Středni školstvi ve 12 statech evrop., l. 1934., str. 180.
137. *Neuhöfer Rud.*: Středni školstvi v prvych desti letech ČSR po strance organisačni, l. 1928., str. 180.
138. *Neuhöfer Rud.*: Středni školstvi v Československu, l. 1931., str. 56.
139. *Čenek Jan*: Reforma středni školy, její podstata a cile, l. 1933., str. 52.
140. *Bružek L. A.*: Naše ustavy učitel'ske a jejich příští reforma, l. 1904., str. 95.

(Se nadaljuje.)

Knjige se izposojujejo samo članom P. c. v Mariboru. Članarina znaša 1 din mesečno.

**Knjigarna Učiteljske fiskarne v Ljubljani
s podružnico v Mariboru**

Nova slovenska čitanka za II. razr. ljudskih šol

Naše knjige, II. del: Za vse leto. Sestavili P. Flerè, J. Jurančič, A. Skulj in E. Vranc, s slikami okrasil V. Cotič, je izšla.

Čitanka je sestavljena na osnovi Dolgan - Vrančevega „Podrobnega učnega načrta“.

Založila in izdala jo je **Knjigarna Učiteljske fiskarne v Ljubljani s podružnico v Mariboru**, kjer lahko dobite čitanko za 16 din en izvod.

Ravno tam se lahko preskrbite s pedagoškimi, znanstvenimi in leposlovnimi knjigami za odrasle, mladino in otroke, dalje z vsemi pisarniškimi potrebščinami za šolo in dom. Edina večja zaloga vseh učil.
